

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Agamemnon

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENE CÆ

* AGAMEMNON.

DRAMATIS PERSONÆ.

† THYESTES. CLYTÆMNESTRA. NUTRIX. ÆGISTHUS.
 CHORUS ARGIVARUM, sive MYCENÆARUM. ORES-
 TES, Muta Persona. AGAMEMNON. CASSANDRA.
 EURYBATES. ELECTRA. STROPHIUS. CHO-
 RUS ILIADUM. PYLADES, Muta Persona.

A R G U M E N T U M.

Thyestis umbra ulciscendi injuriarum (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Ægisthum in eadem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem à Troia reducem in convivio impervia irretitum veste occidit, consilii cædisque particeps Clytæmnestra, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari jubent.

ACTUS PRIMUS.

T H Y E S T I S U M B R A.

Thyestis umbra ab inferis adveniens Ægisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
 Adsum profundo Tartari emissus specu,
 Incertus utras oderim sedes magis.

Fugio

* AGAMEMNON.] Scena Argis, vel Mycenis; utrobi nihil refert, ut in Thyeste notavimus. Duo chori Argivarum & Troadum, quod minus ab aliis animadversum. *Scal.* Agamemnones tragedias scripserunt Ion & Æschylus, è quo tamen pauca noster fuit mutuatus. Nonius citat L. Pomponii, Agamemnonem suppositum, sed illa vel comœdia vel sane hilaro-tragedia fuit. à Latinis Grammaticis nonnullæ tragediæ nominantur, quibus venit aliquando mihi in mentem suspicari, hujus fabulæ materiam fuisse tractatam: ex hoc numero sunt Attii Ægisthus, Agamemnonides, Clytæmnestra, Livii Andronici Ægisthus, Nevii Ægisthus, & similes. *Delrius.* Oeconomia Tragediæ ex parte ab Æschyli cognomine. Locum enim quem tantopere ibi veteres commen-

dant, de Cassandræ furore, expressit. Ibi Agamemnon in scena mactatur. Hic res partim à Cassandra, partim ab Electra exponitur, sine alia *ὀπιρῶσις* aut persona Nuncii. Electram quam ignorat ille, è Sophocleis instruxit. Unde illi mores dedit. Est autem fugis bonæ hæc Tragedia. Quod vel imitatio evincit, Multa enim ex Virgilio non male transtulit, quædam quoque ex aliis. Narratio Nuncii, multa acute, pauca ambiziose, nec pauca eleganter. *Heinsius.*

† THYESTES.] Flor. *THYESTIS VMBRA.* Gronovius.

Verf. 1. *Opaca*] Inferna, umbrosa, quibus interposita terra, quæ Ops, lucem intercludit. *Farnab. Ditis*] Διὸς sed inferni, Plutonis. *Idem.*

2. *Tartari*] Hippolyt. 841. *Idem.*

3. *Vtras*] Iuferasne, an superas. *Id.*

4. *Fu-*

Fugio Thyestes inferos, superos fugo.
 Enhorret animus, & pavor membra excutit:
 Video paternos, imò fraternos lares.
 Hoc est vetustum Pelopiæ limen domus.
 Hinc auspicari regium capiti decus
 Mos est Pelasgis. hoc sedent alti toro,
 Quibus superba scepra gestantur manu.
 Locus heic habendæ curiæ: heic epulis locus.
 Libet reverti. nonne vel tristes lacus
 Incolere satius? nonne custodem Stygis
 Tergemina nigris colla jactantem jubis?
 Ubi ille celeri corpus evinctus rotæ
 In se refertur; ubi per adversum irritus
 Redeunte toties luditur saxo labor;
 Ubi tondet ales avida fœcundum jecur;
 Et inter undas fervida exustus siti
 Aquas fugaces ore decepto appetit,
 Pœnas daturus cœlitum dapibus graves.
 Sed ille nostræ pars quota est culpæ senex?
 Reputemus omnes, quos ob infandas manus

Qua-

4. *Fugio*] Inferos horreo, superis ipse horribilis. *Farnabius.*

5. *Enhorret animus,*] Fl. *Inhorret animus.* Gronovius.

6. *Paternos,*] Pelopis patris mei viatoris (de qua Thyest. 143.) imò fratris Atrei sceleris (de quo in Thyest. 4. & 5. act.) claros. *Farnabius.*

8. *Hinc*] Thyest. 655. Troad. 861. In his atrii coronati solent reges. *Id.*

12. *Libet*] Domo festa seu cenatione visa, succurrit illi de filiis, quos ibi epulatus fuerat. *Idem.* *Tristes*] Acheronta. ex ἀχθ. & πέν. quod luctuosus fluat undis. *vel ab α,* & πέν. quasi illacabilis unda: Styga autem à στυγ. id est, odii. *tristisque palus innabilis unda Styx.* & Cocytum δὴ τὸ κρηναίον, à lamentando. *Idem.* Potius Acheron ex Hebræo atque extremum locum denotat.

13. *Custodem*] Cerberum. Troad. 403. Herc. Fur. 239. *Farnabius.*

15. *Vbi*] Sisyphus. Hippol. 1228. *Id.* *Ille celeri*] Volvitur Ixion, & se sequiturque fugitque. *Idem.* *Corpus evinctus rotæ*] Fl. *rota.* ut Grucei unus, *Gronovius.*

18. *Fœcundum*] Tityi. Hippol. 1228. *Farnabius.*

19. *Exustus*] Tantalus, Thyest. 152. *Idem.*

21. *Pœnas*] Ob Pelopen filium diis appositum. *ibid.* *Idem.*

22. *Sed ille nostræ*] Ad hunc locum & alios intelligendos, flagitia Pelopidarum enumeranda sunt. In eâ gente Tantalus Pelopen filium Diis epulandum apposuit, & Atreus fratris Thyesti filios tres comedendos dedit. Pater filium egit in exilium, Atreum Pelops: fratrem pepulit frater, Thyestem

Quæstor urna Cnossius versat reos:
 Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis,
 A fratre vincar. liberis plenus tribus
 In me sepultis. viscera exedi mea.
 Nec hactenus fortuna maculavit patrem;
 Sed majus aliud ausa commisso scelus;
 Gnata nefandos petere concubitus jubet.
 Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
 Ergo ut per omnes liberos irem parens
 Coacta fatis nata fert uterum gravem,
 Me patre dignum. versa natura est retro.
 Avo parentem, (prò nefas!) patri virum,
 Natis nepotes miscui, nocti diem
 Sed fera tandem respicit fellos malis

Post

stem Atreus: gener sustulit socerum,
 Pelops Oenomaum: pater filium,
 Atreus Plisthenem: pater irem filiam;
 Agamemnon Iphigeniam: matris
 uxorem, Atreus Aërope: uxor mari-
 tana, Clytæmnestra Agamemnonem:
 filius matrem, Orestes Clytæmne-
 stram, nepotes suos occidere patrios,
 Agisthus Atreum, & Orestes Agi-
 sthum: frater necavit, germanum,
 Atreus Chrysiptum: patruelis patruel-
 em, ut Tantalum Agamemnon,
 Aleten Orestes: patruelis filios, A-
 gisthus Pelopem & Teledamum. Sa-
 vium ut ferro in seipsas, Hippodamia
 uxor Pelopis, & Pelopeia filia Thy-
 estis, Agisthi nurus numeratur inter
 eas quæ scelere sunt infames, ab Ovi-
 dio de Ponto; de quâ alibi non legi.
 In eadem familiâ vitiavit pater filiam,
 Pelopeiam Thyestes: levir gloriem, ut
 idem Aërope: patruelis patruelem,
 ut Orestes Hermionem, patruelis affi-
 nem, ut Agisthus Clytæmnestram.
 Fabritius.

24. Quæstor] Iudex. translatum à
 consuetudine Romanorum, apud quos,
 qui iudiciis publicis præerat, Quæstor
 dicebatur, qui de crimine diligenter
 inquirebat & vindicabat. Fabritius,

28. Nec hactenus fortuna] Scali-
 ger putat constare ex sequentibus le-
 gendum *Corripa*, quia oraculo auctore
 Thyestes cum filia coitit. At mihi vi-
 deur constare hoc ipso ex versa non
 posse legi *Corripa*; nullo enim oraculo
 ad manducanda liberorum corpora
 accessit. Accipe igitur *Fortunam* pro
 fato. Fatum dicit infcium se macu-
 lasse nefandis epulis: fatum scientem
 impulisse per Phœbum ad incestum.
Gronovius. Nechistenus Nescientem
 me comedis proprios filios atque ex
 ignorantia peccantem. *Fabritius.*

29. Majus] Oraculi monitu, ut
 cum propria filia concubeterem, hinc
 natum fore ultorem fratrem sceleris.
Idem.

31. Non pavidus] Vindictæ cupi-
 dine audax, & obvis sceleris. *Idem.*

32. Per omnes] Filios enim mihi
 ingessi, me filie. *Idem.*

33. Coacta] Oraculo, ut modo,
 vers. 30. *Idem.*

35. Avo parentem,] Namque ego
 Agistho avus & pater filia & matris,
 sic Agisthus mihi natus & nepos. *Id.*

36. Nocti] Fugiente per ortus Sole,
 Thyestæ horret dum cernere mensas.
 Thyest. vers. 774. *Idem.*

Post fata demum fortis incertæ fides.
 Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
 Cujus secutæ mille vexillum rates
 Iliaca velis maria texerunt suis;
 Post decima Phœbi lustra devicto Ilio
 Adest, daturus conjugii jugulum suæ.
 Jam jam natabit sanguine alterno domus.
 Enses, secures, tela, divisum gravi
 Ictu bipennis regum video caput.
 Jam scelera prope sunt; jam dolus, cædes, cruor.
 Parantur epulæ. causa natalis tui,
 Ægisthe, venit. quid pudor vultus gravat?
 Quid dextra dubio trepida consilio labat?
 Quid ipse temet consulis, torques, rogas,
 An deceat hoc te? respice ad matrem; decet.
 Sed cur repente noctis æstivæ vices
 Hiberna longâ spatia producunt morâ?

Aut

38. *Post fata*] Post meam fratricide mortem. *Farnab. Sortis incestæ fides.*] Vt cumque non Delrio modo, sed & Scaligero placeat illa *incesta fors*, legendum cum Flor. & Lipsiano *sortis incerta fides*. Hypallage est pro fortis incerta fides. Quia tam tarde apparuit, dubitatum de ea significat. Vt Petronius: *Et variis fides Calchantis atro dubia pendebat metu.* Gronovius.

39. *Rex*] Græcorum exercitus imperator. *Farnabius.*

41. *Iliaca*] *Hyperbole sonantior.* Idem.

42. *Post decem Phœbi lustra*] Flor. *Post decem Phœbi lustra.* Gronovius. *Post decem*] Post decem solatia lustra, id est, annuos solis cursus, hoc est, annos. *Farnabius.*

43. *Jugulum*] Feriendum. infra vers. 88. *Idem.*

44. *Iam*] Vbi Ægisthus interfecit Atrei filium, ut meos Atreus. alii intellig. de sanguine alterno Agamemnonis, mox Clytæmnestræ &

Ægisthi. sed prius magis placet, neque enim lætaretur etiam impia umbra filii sui morte. *Idem.*

46. *Bipennis*] *Quam dextra laevaquet tenens* conjugis incussit capiti Clytæmnestræ fortissima Tyndaridarum. *Idem.*

47. *Dolus*] Vestis, quæ negaret exitum capiti & manibus. infra, v. 88. *Idem.*

48. *Epulæ*] Simulatæ & funestæ Agamemnoni, ut quondam militi. *Id.* *Causa*] Vltio per te promissa, supra vers. 30. *Idem.*

49. *Quid pudor*] An te puderit uxorem patruelis suprasse? *Idem.*

50. *Quid dextra*] An dubitas patruellem interficere? *Idem.*

52. *Respice*] Decere proculdubio te hæc scelera fatebere, si meminisset te matre incesta natum. *Idem.*

55. *Sed cur*] Sed cur nox hæc æstiva (quam contractiorem esse oporteret) æquat longitudine hybernas? *Idem.*

Aut quid cadentes detinet stellas polo? 55
Phœbum moramur. redde jam mundo diem.

55. *Cadentes detinet, &c.*] Iam occidere paratas, vel quas jamdudum occidisse tempus erat. *Farnabius.*
56. *Phœbum*] Mea illi in mora presentia, meum refugit conspectum.

vid. *Thyest.* vers. 119. *Idem.* Redde jam mundo diem.] Puto scripsisse auctorem: Redde jam mundo diem. Dicit, quod facit. Abeo, & discessu meo locum facio ingruenti luci, quam adhuc morabar. *Gronovius.*

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus è mulieribus Argivis seu Mycenaëis (vid. argum. primi Chori Thyestæi) excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediocrem itaque illi præfert.

50
O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam sceptrâ quietem,
Certumve sui tenuere diem. 60
Alia ex aliâ cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus; 65
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda nivali
Vicina polo;
Ubi caruleis immunis aquis

58. *Bonis*] Splendore quidem, & specie bonis, revera atque exitu plerumque malis, τὸ πρὸς ἀέθροπον ἠδὲ τ' οὐ δόξασι] *Avvηγῆ.* *Eurip.* *Farnabius.*
59. *Dubioque nimis excelsa locas.*] Fl. *Dubioque locas excelsos nimis.* *Gronovius.*
60. *Alia ex aliâ cura fatigat.*] Flor. *Alia ex aliâ:* ut legebatur ante Fabricium. *Idem.* *Alia*] *Herc. Fur.* v. 107. *alterius cura sinus gradus est futura.* *Farnabius.*

65. *Alternos*] Fluxu refluxuque impetuofos. *Idem.*
66. *Euxini*] Quibusdam *ἠγῶν ἀρπυγῶν* dicit. rectius quod cum prius ob accolarum inhospitalitatem vel latronum immanitatem ἀέθρο dicta fuerit regio illa, Herculis tandem opera latrocinii purgata & aliorum gentium commercio emollita ἀέθρος nuncupata est. *Idem.*
67. *Nivali*] Septentrionali. *Idem.*
69. *Immunis*] Eadem ratione, qua *Vrsæ.* vid. *Thyest.* 476. *Idem.*

Lucida versat plaustra Bootes.
 Ut præcipites Regum casus
 Fortuna rotat!
 Metui cupiunt, metuique timent,
 Non nox illis alma recessus
 Præbet tutos; non curarum
 Somnus domitor pectora solvit.
 Quas non arces scelus alternum
 Dedit in præceps; impia quas non
 Arma fatigant? jura, pudorque,
 Et conjugii sacrata fides,
 Fugiunt aulas: sequitur tristis
 Sanguinolenta Bellona manu;
 Quæque superbos urit Erinny,
 Nimirum semper comitata domos:
 Quas in planum quælibet hora
 Tulit ex alto. licet arma vacent,
 Cessentque doli,
 Sidunt ipso pondere magna,
 Ceditque oneri Fortuna suo.
 Vela secundis inflata Notis
 Ventos nimium timuere suos.

70. Plaustra] Med. v. 315. Farn.

73. Metuique] Multos timeat necesse est, quem multi timent. Idem.

75. Non curarum] Οὐδ' ὁ πᾶνδρα-
 κείτης ἔξ ὁ πᾶνδρακείτης ἔξ ὁ πᾶνδρα-
 κείτης. Soph.

77. Arces] Regias. vid. Thyrst. 453.

& 640. Farnabius. Alternum] Are-
 gibus sibi mutuo illatum. Idem.

78. Quas] Arces? Idem.

82. Bellona] Enyo, bellorum dea,
 Martis soror, auriga. Idem.

83. Erinny,] Furia. Erinnyes au-
 tem tres Ἰσας σευαίς ἔτι παρρητικαί.
 Tiphone, Megæra & Alesto natæ è
 gurgis sanguinis Saturni verendorum.
 Idem.

84. Tumida semper comitata do-
 mos:] Quod ex Ml. protulit Lipsius,
 quodque amici ejus postea ne mentio-
 ne quidem dignum habuerunt, ve-
 rius est doctiusque. Nimirum semper. Sic
 enim & optima membrana. Tacito
 frequens. Lib. 3. Histor. quippe nimirum
 jam Antonius. & certiora ex Mutiano
 sperabantur. Lib. 4. præferoces initio &
 rebus secundis nimii. Macrobius lib. 5.
 Saturnal. Ignoscite, nec me nimirum
 vocetis, qui Natura rerum Virgilium
 comparari. Claudianus de bello Ge-
 tico: Nec pro successu nimium. Grono-
 vius. v. aut. v. aut.

88. Sidunt] In se magna ruunt.
 Farnabius.

Nubibus ipsis inferta caput
 Turris pluvio vapulat Austro.
 Densafque nemus spargens umbras
 Annosa videt robora frangi. 95
 Feriunt celfos fulmina colles.
 Corpora morbis majora patent:
 Et cum in pastus armenta vagos
 Vilia currant, placet in vulnus
 Maxima cervix. Quidquid in altum 100
 Fortuna tulit, ruitura levat.
 Modicis rebus longius ævum est,
 Felix, mediæ quisquis turbæ
 Sorte quietus, 105
 Aura stringit littora tuta;
 Timidusque mari credere cymbam,
 Remo terras propiore legit.

92. Nubibus] Alta, quæ caput inter
 nubila condit. vid. Hippol. chorum
 tit. 2. vers. 1120. qui totus huic choro
 incinit. Farnabius.
 95. Feriunt] Plurimaque hujus Mon-
 tibus in summis vestigia cernimus ignis,
 Lucet. 6. feriuntque summos fulmina
 montes. Idem.
 97. Corpora] Ταύροι δὲ νεώ-
 τωτον ἐπιπέλα Πυρραϊνὸν βορραιοῦς
 ἐστὶν Ἰεῶν δὲ τῶν ἐγγύθεν Εἰωθῶ. So-
 phoc. Idem.
 99. Vilia currunt,] Flor. rectius

currant; ut Delirium video edidisse. Fa-
 bricius ante & postea omnes tenent
 altum. Gronov. Placet] Eximunt-
 tur ad cædem è grege pulcherrimi qui-
 queboves. Farnabius.
 100. Quidquid] Tolluntur in altum,
 ut lapsu graviore ruant. Claud. Idem.
 102. Modicis] Moderata durant.
 Firma mediocria. Idem.
 103. Turbæ parte quietus,] Adfir-
 mat Lipsianum Sorte Flor. Gronov.
 105. Stringit] Radit, utque postea
 legit litus. Farnabius.

ACTUS SECUNDUS.

CLYTEMNESTRA. NUTRIX.

Sibi male conscia Clytemnestra, atque adulterii pœnas, redeunte jam
 marito, verita, non remansit in animo, statuit. meditatatur itaque Aga-
 memnoni exitium: dissuadet nutrix.

Quid, segnis anime, tuta consilia expetis?
 Quid fluctuaris? clusa jam melior via est.

Li-
 108. Tuta consilia, &c.] Hone-
 ram receptionem, vel excusatio-
 nem, deprecationem culpæ, &c.
 Farnabius. LI 111. Ca

Licuit pudicos conjugis quondam toros, 110
 Et scepra castâ vidua tutari fide.
 Pericre mores, jus, decus, pietas, fides,
 Et qui redire, cum perit, nescit pudor.
 Da frena, & omnem prona nequitiam incita,
 Per scelera semper sceleribus tutum est iter. 115
 Tecum ipsa nunc evolve fœmineos dolos,
 Quod ulla conjux perfida, atque impos sui,
 Amore cœco; quod novercales manus
 Aufæ; quod ardens impiâ virgo face,
 Phasiaca fugiens regna Thesalicâ trabè: 120
 Ferrum, venena. vel Mycenæas domos
 Conjuncta socio, profuge furtiva rate.
 Quid timida loqueris furta, & exilium, & fugas?
 Soror ista fecit. te decet majus nefas.
 Nutr. Regina Danaûm, & inclitum Ledæ genus, 125
 Quid tacita versas? quidve consilii impotens
 Tumido feroces impetus animo geris?
 Licet ipsa fileas, totus in vultu est dolor.
 Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.
 Quod ratio nequit, sæpe sanavit mora. 130

130
 Clyt.

111. *Castâ fide.*] Sic Ovidius lib. 7. met. *donisque pudicam sollicitare fidem.* Gronovius.

114. *Inscita.*] Vitur metaphora ab equis sumpta; quos cum currere volumus, frenum illis permittimus, ut prono, non erecto, collo inciti evolverent. falsum autem quod sequitur, sed personæ loquenti accommodatum. *Delirius.*

115. *Fœmineor*] *Emphasi.* nihil inausum intentatumque relinquentes. *Farnabius.*

119. *Ardens*] *Medea* Iasonis amore ardens. vid. *Med.* & *Hippol.* 561. *Idem.*

120. *Phasiaca*] *Colchica* à *Phaside* flu. *Idem.* *Thesalica trabè:*] *Argo.* vide *Med.* 609. *Idem.* Sic *Horatius*

ode. 1. *Cypriam* trabem dixit. *Dehinc*

121. *Vel Mycenæa domo*] *Flor.* vel *Mycenæas domos* *Conjuncta socio profuge.* Omnino rectius. Est enim proprium *Senecæ.* *Consolat.* ad *Polybiam:* *conspectum conversationemque suorum civium profugit.* Sic *Hercule Furente:* *Profugit Umbras Tityus.* *Hippolyto:* *Genus omne profugit.* *Gronovius.*

122. *Socio.*] *Ægistho* adulterii & petriculi socio. *Farnabius.*

124. *Soror ista fecit.*] *Helena* soror mea fugit *Pæridem* secuta. *Idem.*

128. *Totus*] *Prodit* dolorem vultus. *Med.* v. 444. *Idem.*

130. *Quod ratio nequit.*] *Flor.* non quit. *Gronov.* *Quod ratio*] *Xeg-* *υο* *μεγάλης;* *νυν* *δ'* *ἴθ' ἢ βᾶ σὺ κερών.* *Eurip.* *Farnabius.*

Clyt. Majora crüciant, quam ut moras possim pati.

Flammæ medullas & cor exurunt meum.

Miltus dolori subdidit stimulos timor.

Invidia pulsat pectus. hinc animum jugo

Premat Cupido turpis, & vinci vetat, 135

Et inter istas mentis obsessæ faces,

Fessus quidem, & dejectus, & pessundatus

Pudor rebellat. fluctibus variis agor:

Ut cum hinc profundum ventus, hinc æstus rapit,

Incerta dubitat unda, cui cedit malo. 140

Proinde omisi regimen è manibus meis.

Quocunq; me ira, quo dolor, quo spes feret,

Huc ire pergam. fluctibus dedimus ratem.

Ubi animus errat, optimum est casum sequi.

Narr. Cæca est temeritas, quæ petit casum ducem. 145

Clyt. Cui ultima est fortuna, quid dubiam timet?

Narr. Tuta est, latetque culpa, si pateris, tua.

Clyt. Perlucet omne regiæ vitium domus.

Nurr.

131. *Quam ut moras possim pati.*]

Flor. abeit τὸ *Vt*. Itaque trajectum malit Nic. Heinsius: *quam moras possim ut pati*. Interposuerunt enim librarii posteriores non ubi debebant. Gronovius.

133. *Dolori*] De pellice Cassandra. *Farnab. Timor.*] Ne deprehensi adulterii poenas sumat maritus. *Idem.*

135. *Cupido*] Adulteri Agisthi. *Idem.*

137. *Fessus quidem, & dejectus, & pessundatus*] Vtitur verbis ad luctam pertinencibus. *Pessundatus rebellat*: ut Hannibal apud Iustinum ait *cum Romano etiam jacente luctandum esse*. Et Cornelius Nepos tradit Epaminondam luctando se exercuisse ad eum finem, quoad stans completi posset atque contendere. Spreto scilicet ultimo voluntancium conatu, quem adjuungebant artifices. *Quid igitur o. Pal. Vossianæque & meus & duo Germanici, devinctus?* Flor. ut ante Fabricium,

devinctus? An est ligatus, impeditus? & alludit ad nexus nodosque luctantium, de quibus in Diatriba ad Stacium? Gronovius.

138. *Rebellat.*] Nec cedit honesto conjugis amori. *Farnabius*. Immo vitrici libidini. Gronovius.

139. *Vt cum*] *Vtque carina, Quam ventus premit & vento contrarius æstus Vim geminam sentit, paratque incerta duobus.* Farnabius.

141. *Regimen*] Clavum, gubernaculum rectæ rationis. *Idem.*

143. *Fluctibus dedam ratem.*] E Delirii Mog. est. Prius habebatur, *dedi*. Sed numerosius Flor. *fluctibus dedimus ratem.* Gronovius.

146. *Ultima*] In extremo, quo detertius nil potest esse. Farnabius.

148. *Perlucet omne*] In omnium oculis & ore positum est. *Tanto confpectius in se Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.* *Idem.* Claudianus, *te totius medio telluris in orbe Vi-*

Nutr. Piget prioris, & novum crimen struis;
Clyt. Res est profecto stulta, nequitiae modus. 150
Nutr. Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
Clyt. Et ferrum & ignis saepe medicinae loco est.
Nutr. Extrema primo nemo tentavit loco.
Clyt. Rapienda rebus in malis praecipua via est.
Nutr. At te reflectat conjugii nomen sacrum. 155
Clyt. Decem per annos vidua respiciam virum?
Nutr. Meminisse debes subolis ex illo tuae.
Clyt. Equidem & jugales filiae memini faces;
 Et generum Achillem. praestitit matri fidem.
Nutr. Redemit illa classis immotae moras, 160
 Et maria pigro fixa languore impulit.
Clyt. Pudet, pigetque! Tyndaris caeli genus,
 Lustrale classis Doricae peperit caput.
 Revolvit animus virginis thalamo meae,
 Quos ille dignos Pelopia fecit domo, 165
 Cum stetit ad aras ore sacrifico pater,

Quam

vere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
 facta palam, nec posse dari regalibus
 unquam Secretum vitium; nam lux altis-
 sima fati Occultum nihil esse finit, late-
 brasque per omnes Intrat & abstrusos
 explorat fama recessus. Deltius.

151. Quod metuit,] Scelus, scele-
 risque poenam. Farnabius.

152. Et ferrum] Cauterio, candenti
 ferro obfistitur cancri, gangrae-
 nis, &c. Ut redimas corpus, ferrum pa-
 nientis & ignes. Idem.

154. Capienda rebus] Flor. Rapien-
 da. Simplex pro composito. Ovidius
 de equis solis: Corripere viam. Gron.
 Capienda] In rebus asperis & tenuis
 spei fortissima quaeque consilia sunt
 turpissima, sed in bellicis politicisque
 nibile hoc, in peccando minime. Far-
 nabius.

156. Decem] Egregius sane conjux,
 qui me per decem annos reliquit. de
 vidua autem vid. Hippolyt. vers. 620.
 Idem.

158. Equidem] Et memini quo pa-
 tro sub praetextu nuptiarum cum A-
 chille accesserit Iphigeniam, eamque
 immolaverit Dianae. Troad. 162. Id.

159. Praestitit] Ironia. Idem.

162. Piget, pudetque!] Solent haec
 duo conjungi. Cicero pro domo: ut me
 non solum pigeat stultitia mea, sed etiam
 pudeat. Et pudere volunt grammatici
 ad dedecus, pigere ad damnum & do-
 lorem referri. Flor. tamen: Piget da-
 letque. Idem sequenti versu, peperit ca-
 put. Omnino melius quam peperit,
 quod vulgo. Tyndaris peperit, ut Me-
 fugiam, ut Annibal peto pacem. Gron.
 Tyndaris] Ego filia Tyndari cui lup-
 abavus. Farnabius.

163. Lustrale] Expiativum, ven-
 tos redimens. vid. Troad. 161. Idem.

164. Thalamos] Modov. 156. Id.

165. Pelopia] Saeva, crudeli, quae
 liberos mactare solet, ut Tantalus Pe-
 lopem, Atreus tres Thyestis filios. Id.

166. Ore sacrilego pater,] Immo sa-
 crifico,

Quam nuptiales? horruit Calchas suæ
 Responsa vocis, & recedentes focos.
 O scelera semper sceleribus vincens domus!
 Cruore ventos emimus, bellum nece. 170
Nutr. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
Clyt. Non est soluta prospero classis deo:
 Ejecit Aulis impias portu rates.
 Sic auspiciatus bella, non melius gerit.
 Amore captæ captus, immotus prece, 175
 Sminthea tenuit spolia Phœbei senis,
 Ardore sacræ virginis jam tum furens.
 Non illum Achilles flexit indomitus minis;
 Non ille solus fata qui mundi videt,
 In nos fidelis augur, in captas levis; 180
 Non populus æger, & relucentes rogi.
 Inter ruentis Græciæ stragem ultimam

Sine

crisico, ut jubet liber optimus. *Aeschylus*: ἐλάει δὲ ἐν ἑστῆσι γενέσθαι ἑρπυλίου. Idem: *Quam nuptiales!* quam bene (id est, per ironiam, quam non) convenientes nuptiis, quas apud me simulat. Vulgo *Quasi*. *Gronovius*.
 168. *Recedentes*] *Patbos*, sic *Thyest*. *vers.* 766.
 174. *Cruore*] *Vid.* *Troad.* 161. *Farnabius*.
 171. *Mille*] *Quos* tamen *Homerus* 1080. *computat*; *Dares Phrygius* 1140. *Diety*s 1295. *Idem*.
 172. *Deo*:] *Numine*, vel etiam *Diana*, *vid.* *Herc. Fur.* 384. *Idem*.
 173. *Aulis*] *Beotia* portus, *Græcorum* statio in *Troianos* conjurantium. *Idem*.
 174. *Sic auspiciatus*] *Cæde* virginis *filia* imperatoris. *Idem*.
 175. *Amor*] *Astynomes*, *Chryseidos*. *Troad.* 222. *Idem*. *Prece*,] *Patriis* *Chryse* filiam redempturi. *Idem*.
 176. *Sminthea*] *Filiam* *Chryse* *Sacerdotis* *Apollinis* *Sminthei*, *παιδί* *Ἐσμίνθας*. i. i. *mures* *κλεινόν*, *θεός* *μυο* *κλειόν*. *al.* à *Sminthe* opp. *Idem*.

Spolia Phœbei ducis,] *Quantus* *imperator* fuerit *Chryses*, *ignoro*. *Vnum* *scio* *melius* *quadrare*, *quod* *est* *in* *Fl.* *Phœbei* *senis*. *Agamemnon* *ad* *ipsum*: *Μή* *σε*, *γί* *θην*, *κρί* *λῆ* *σαν*. *Gronovius*.
 177. *Iam* *iam*] *Vt* *nunc* *rursus* *Cal-* *sandra*. *Delvius*.
 178. *Non illum*] *Non* *flexit* *minis*, *vel* *Achilles* *indomitus* *minis*. *Farnab.* *Indomitus*] *Talem* *nobis* *Achillem* *Homerus* *ubique*, & *Horat.* *in* *epist.* *ad* *Pisones* *de* *arte* *poëtica* *depingunt*. *Idem*.
 179. *Ille solus*] *Calchas*. *οἰ* *α* *νο* *π* *π* *ο* *λ* *ων* *ο* *χ* *᾽* *ἀ* *ρ* *ι* *ς* *⊕* *Ὀ* *ς* *ἤ* *δ* *η* *π* *ῶ* *τ* *᾽* *ε* *ο* *ν* *τ* *α*. *π* *ῶ* *τ* *᾽* *ε* *ο* *σ* *ὀ* *μ* *ν* *α*, *α* *ε* *ς* *τ* *᾽* *ε* *ο* *ν* *τ* *α*. *Idem*.
 180. *In nos*] *Statim* *Agamemnoni* *creditus*, *ubi* *Iphigeniam* *Diana* *im-* *molandam* *cecinit*, *quando* *fatetur* *reddendam* *Briseida*, *sic* *dem* *ejus* *eleva-* *vit* *Agamemnon*. *Idem*.
 181. *Æger*,] *Peste* *laborans*. *no-* *tum* *ex* *Hom.* *Il.* *α.* *Idem*. *Relucentes*] *Ἄ* *ε* *ῖ* *ῖ* *ῖ* *π* *υ* *ε* *α* *ῖ* *ν* *ε* *κ* *ῖ* *ων* *κ* *α* *ῖ* *ο* *ν* *τ* *α* *ῖ* *μ* *ε* *ν* *ε* *ῖ*. *Idem*.
 182. *Græciæ*] *Hujus* *Troianæ* *ex-* *peditionis* *poëtæ* *semper* *ita* *memine-* *runt*,

Sine hoste victus marcet, ac Veneri vacat,
 Reparatque amores: neve defertus foret
 A pellice unquam barbara cœlebs torus, 185
 Ablatam Achilli diligit Lyrnessida:
 Nec rapere puduit è sinu avulsam viri.
 En Paridis hostem! nunc novum vulnus gerens
 Amore Phrygiæ vatis incensus furit:
 Et post tropæa Troica, ac verfum llium, 190
 Captæ maritus remeat, & Priami gener.
 Accingere, anime; bella non levia apparas:
 Scelus occupandum est. pigra, quem expectas diem?
 Pelopia Phrygiæ sceptrâ dum teneant nurus?
 An te morantur virgines viduæ domi; 195
 Patrique Orestes similis? horum te mala
 Ventura moveant, turbo queis rerum imminet.
 Quid misera cessas? en adest natis tuis
 Furens noverca. per tuum, si aliter nequit,

Latus

runt, veluti si illi tota Græcia interfuisset. Sed refragatur Artemidorus in-
 quiens: *μῆνοι οἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιω-
 τῶν σὺν ἐς ἐργάδων εἰς Ἴλιον.* In-
 venerat nimirum apud Homerum in
 Catalogo non τῶν Θηβῶν, sed Ἰππο-
 δηῶν, ut testatur Eustathius multos
 legisse, & patvi oppidi nomen esse,
 Hypothebas. Tamen Iustinus lib. 28.
 solos Acarnanas scribit Græcis ad
 Troiam non ivisse suppetias: nec eos
 in Bœotia expressos invenio. *Delrius.*
 183. *Marcet,*] *In Venerem patris.*
 Farnabius.

185. *Cœlebs*] Hippol. 230. *Idem.*

186. *Ablatam*] Hippodamiam Bri-
 sei filiam per præcones Achilli aufert.
Idem. Diligit Briseida:] Pro vera le-
 ctione obinet locum interpretatio.
 Scribe cum optimo: *Diligit Lyrnessi-
 da.* Homero Briseis, τὴν Ἰφιδάμανος
 ἐξείλετο. Gronovius.

187. *È sinu avulsam viri.*] Etruscus:
è sinu avulsam viri. Vt in Medea: *Iam
 jam meo rapiuntur avulsè sinu.* *Idem.*

Viri.] Achillis fortis, vel illam mari-
 tali amore tenentis. *Farnabius.*

188. *En Paridis*] En pulchrum adul-
 terii vindicem. *Iron. Idem.*

189. *Phrygiæ*] Cassandra, seu Alex-
 andria. vid. Troad. 34. & 966. *Idem.*
Furit:] *Eleganter ἀνακαλύπτει vati-
 nis furori.* *Idem.*

190. *Tropæa*] Troad. vers. 147.
Idem.

193. *Scelus*] Antequam meum ul-
 ciscatur adulterium Agamemnon, ego
 illius. Thyest. 203. Herc. Oct. 435. *Id.*

194. *Phrygiæ*] Cassandra. plural.
indignerat profingulari. ut Theb. 368.
 Med. 1005. *Idem.*

195. *An te*] An filiarum innumpta-
 rum Electræ, Chrysothemidos, Lao-
 dices, & Iphianastæ filii que causa vin-
 dictâ abstines? imo horum gratia mag-
 is perforce, ne quid gravius patiantur
 ista superinducta noverca, eaque ca-
 ptiva furore vaticinii pericia. Hip-
 pol. 602. *Idem.*

199. *Si aliud nequit,*] Quod ha-
 buerunt

Latus exigatur ensis, & perimat duos,
 Misce cruorem. perde pereundo virum.
 Mors misera non est, commori cum quo velis.
 Nutr. Regina, frena temet, & siste impetum;
 Et quanta tentes, cogita. victor venit
 Asiæ ferocis, ultor Europæ: trahit
 Captiva Pergama, & diu victos Phrygas:
 Hunc fraude nunc conaris & furto aggredi?
 Quem non Achilles ense violavit fero,
 Quamvis procacem torvus armasset manum.
 Non melior Ajax, morte decreta furens;
 Non sola Danaïs Hector & bello mora;
 Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
 Non Xanthus armis corpora immisit gerens,
 Fluctusque Simois cæde purpureos agens,

200

205

210

Non

boerunt olim edici, quod unus Pal.
 quodque cæterorum, non sane opti-
 morum, conspiratione sublatum est,
saliter nequit, id verum fuisse testa-
 tur antiquissimus Florentinus. *Gron.*

202. *Mors misera non est*,] Cum
 illo, quem perire experis, mori. Hel-
 len. *συμβαλέν δὲ ἀνθρώποις*. *Farnab.*
 Valer. Maximus, lib. 6. cap. 8. *Le-
 vique vulnere à Thelesino, cum quo com-
 mori destinaverat, perfrictum, &c.*
 Fabricius nobis invexerat, commori qui
 cum velis: eleganter quidem, si ferrent
 codd. scripti. *Gruterus.*

204. *Victor*] Agamemnon, cui hæc
 meditaris, redit victor. *Farnabius.*

205. *Asiæ*] Troiæ in Asia minori.
 vid. Troad. vers. 4. *Idem. Europæ:*]
 Injuriæ illatæ Græciæ, quæ in Europa.
Idem.

206. *Captiva*] Reliquias Troiæ, cap-
 tivas. *Diu victos*] Diutino, lento,
 decenniali bello. *Farnabius.*

207. *Furto*] Claudestinis insidiis.
Al. conaris insana aggredi? *Idem.*

208. *Quem non Achilles*] Homerus
 Illiad. c. narrat Achillem gladium
 abstulisse, ut Agamemnonem occide-

ret. sed Palladis interventu se absti-
 nuisse: quo monemur itam ratione
 temperare. *Delrius.*

209. *Procacem*] Cædis & vindictæ
 immodice appetentem. Procati enim
 significat immodice & impudenter pe-
 tere. *Farnabius.*

210. *Melior Ajax*] Telamonius,
 non Οἰλή, τερχός, Αἴας μέλιων.
Idem. Morte] Deliberata morte ex
 pudore caesorum à se pecorum per in-
 faniam, qua correptus est propter ad-
 judicata Vlyssi ab Agamemnone &
 proceribus Achillis arma. *Idem. Fu-
 rens:*] Vide Sophoclem ἐν τῷ ἤρω-
 γῶφῳ, & Ovidium 13. *Metamorph.*
Delrius.

211. *Sola*] Troad. 31. & 121. *Farn.*

212. *Non tela*] Nec tela paridis
 certa, quia ab Apolline directæ in
 Achillem, (Troad. 345.) violaverunt.
Idem. Memnon] Memnon Æthiops,
 vid. Troad. v. 10. *Idem.*

213. *Xanthus*] Ὠς ἀπ' Ἀργείων
 Ξάνθος βαθυδινήν] Πλήτορ ὄσθ'
 κελεύδων ἐπιμύει ἵππων τε καὶ ἀν-
 θρώπων. ll. φ. *Idem.*

214. *Fluctusque*] Quem neque qui

Non nivea proles Cycnus æquorei dei;
 Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;
 Non picta pharetras, & securigerâ manu
 Peltata Amazon; hunc domi reducem paras
 Mactare, & aras cæde maculare impiâ?
 Victrix inultum Græcia hoc facinus feret?
 Equos & arma, classibusque horrens fretum
 Proponc, & alto sanguine exundans solum,
 Et tota captæ fata Dardaniæ domus
 Regesta Danais. comprime affectus truces,
 Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam.

215

220

225

*ÆGI-

tot Simois correpta sub undis Scuta virum
 galeasque & fortia corpora volvit,
 violavit. Farnabius.

215. Nivea] Troad. v. 181. Idem. *Æquorei Dei*] Neptuni; additum ad differentiam alterius Cyceni, Martis filii, ab Hercule superati. *Delrius*.

216. *Non bellicoso Thressa cum Rheso*] Troad. vers. 3. Farnabius. Vide Rhesum tragœdiam incerti auctoris, quæ vulgo perperam Euripidi ascribitur, & nos vulgus secuti sic eam: sæpe citavimus, & Homerum Iliad. x'. *Delrius*. Qui ad amnem sui nominis fuit interfectus, in quem etiam se uxor Arganthona, desiderio mariti projecit. Vide Parthenium Narration. suarum cap. ult. *Idem*.

217. *Picta*] Non Penthesilea, quæ Ducit Amazonidum Lunatis agmina peltis, Sava securigeris dextris & picta pharetras. Med. 214. est autem pelta scutum in folium hederaceum forinatum. Farnabius.

219. *Peltata Amazon*;] Peltam sic describit Pierius Hieroglyph. lib. 42. ut circulus descriptus linea diametrali dissectetur: pars altera, quantum cubiti, manusque ministerio deserviat, relinquatur: altera duobus a lateri-

bus excavetur: ita ut in medio spatium sit insertando brachio, cujus hoc sit propugnaculum. extrema ad scuti marginem luentur in cornua. Orbes illi duo hiic inde exempti, insertanda scopus sit hastæ, alter commadus, alter ad inspectandum inserviat. Consule Q. Smyrnæum, quem non vulgus tantum, sed & doctiores nonnulli Q. Calabrum appellant, non bene. *Delrius Hunc*] Talem post tot tantaque res gestas strenue reducem. Farnabius.

220. *Victrix inultum*] Flor. *Victrix inultum*. Nec videtur puerile polyptoton captasse Seneca. Gronovius.

224. *Regesta Danais*] Interpretatur reportata in Græciam in vindictam raptæ unius Helenæ. Tu intellige, exempla, quæ in Troiâ statuta sunt, eadem expetitura & recasura in Argivos ab aliis Græcis per vindictam Agamemnonis, si occidatur. Minæ sunt, non preces. Cogita, inquit, non egregia Agamemnonis facinora, ut interpres, sed equis & viris & velis vos peritum iri. Sic & sanguine exundans solum, non Troianum, sed Mycænæum exundaturum perinde, ut Troianum. Cassandra infti, fata se vertunt retro. Idem.

*ÆGI-

ÆGISTHUS. CLYTÆMNESTRA. NUTRIX.

Clytæmstram nutricis consiliis cedere paratam, jamque dubiam superueniens Ægisthus avertit rursus atque in præceps trahit.

Ægisth. **Q**uod tempus animo semper ac mēte horruī,
Adest profecto rebus extremum meis.

Quid terga vertis, anime? quid primo impetu

Deponis arma? crede perniciem tibi,

Et dira sævos fata moliri deos.

230

Oppone cunctis vile supplicii caput,

Ferrumque & ignes pectore aduerso excipe.

Clyt. Ægisthe, non est pœna sic nato mori.

Ægisth. Tu nos pericli socia, tu Ledâ fata

Comitare tantum: sanguinem reddet tibi

235

Ignavus iste ductor, ac fortis pater.

Sed quid trementes circuit pallor genas,

Jacensque vultus languido obtutu stupet?

Clyt. Amor jugalis vincit, ac flectit retro.

Referamur illuc, unde non decuit prius

240

Abire:

* ÆGISTHVS. CLYTÆMNESTRA.] Flor. addit, *NUTRIX.* uicinielligatur καὶ φὸν aditare πρὸς τὸν. *Gronovius.*

232. *Aduerso*] Opposito, omnia prius tentante quam timide cedas, veritasque terga. *Farnabius.*

233. *Mori.*] Ex incestu nato. sup. vers. 30. *Idem.* Tacitus 6. ann. *Idem diebus Sex. Papinius consulari familia repentinum & informem exitum delegit. iactō in præceps corpore. Causa ad matrem referebatur, quæ pridem repudiata, adsentationibus atque luxu perpulisset juvenem ad ea, quorum effugium non nisi morte inveniret.*

234. *Leda*] Hipp. 300. & supra vers. 160. *Farnabius.*

235. *Comitare tantum.*] Verba male ominata. Sentit ille quidem, ne desere me, sed fida mane socia in eo quod molior. Verum possunt referri

ad priora, quasi eam comitem mortis opret, quod postea accidit: simul enim ambos peremit Orestes. *Gronovius.* *Tantum*] Refer ad comitare, vel tantum sanguinem, quantum fuit filia, non reddet. *Commel.* *Sanguinem*] Sanguine suo rependet sanguinem filia tua Iphigenia ab illo caesa, Troad. 161. *Farnabius.*

236. *Ignavus*] Quia ipse dux licet ducum per se nihil gessit fortiter. οὐδὲ πῶς εἰς πόλεμον ἀίμα λαὸς ἴωσθαι θῆναι τέλειες, amoribus solum indulgens. *Idem.* *Fortis*] In filia immolanda. *Idem.*

240. *Remeemus illuc,*] Flor. *Referemus.* Scribendum: *Referamur illuc.* Sequenti quoque versa dubitant. *Alii, sic nunc: alii, sed nunc.* Verum in optimo: *Vel nunc casta repetatur fides. Ve in Phœnissis: quam tanti est mihi genuisse vel sic.* Et in Medca: *pro me vel*

Abire: vel nunc casta repetatur fides.

Nam sera nunquam est ad bonos mores via.

Quem pœnitet peccasse, pœne est innocens.

Ægisth. Quo raperis amens? credis aut speras tibi

Agamemnonis fidele conjugium? ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus;

245

Tamen superba & impotens flatu nimis

Fortuna magno spiritus tumidos daret.

Gravis ille fociis stante adhuc Troia fuit.

Quid rere ad animum suapte natura trucem,

250

Troiam addidisse? rex Mycenarum fuit.

Veniet tyrannus. prospera animos efferunt.

Effusa circa pellicum quanto venit

Turba apparatu! sola sed turba eminet,

Tenetque regem famula veridici Dei.

255

Feresne thalami victa consortem tui?

At illa nolet. ultimum est nuptæ malum,

Palam mariti possidens pellex domum.

Nec

scelus. Vides nexum orationis, quem in utroque altero merito sibi displicere notat Gruterus. *Gronovius.*

245. *Vt nihil*] Fac te castam esse, nec adulterii consciam supplicium metuere. *Farnabius.*

249. *Gravis*] Quod exprobrat *Δημόδοκος βασιλεῖς* Achilles II. æ. *Idem.* Cicero lib. 4. fam. 9. *An qui in bello, cum omnium nostrum conjunctum esse periculum suo cerneret, certorum hominum minime prudentium consilio uteretur; cum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quam incertis in rebus fuisset?*

251. *Troiam*] Troiæ casum. *Farn.*

254. *Sola sed longe eminet, Tenetque regnum*] Flor. *sola sed turba eminet, Tenetque regem.* Regnum à solo codice est Lipsiano. Delcius dissimulat. Gruterus, quod mirum, admisit contra suos omnes, ob similem locum Tibulli. Et certe non incommode dicitur.

Sed juxta tenerum est alterum. Regem in potestate habet. Affinia sunt illud Iustini lib. 12. *suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores.* Et Suetonii in Tiberio: *cum & Agrippina consuetudine teneretur, & Iulia mores improbareret.* Tò turba etiam habuit Lipsianus, sed non loco positum. Sic enim ille: *turba sed longe eminet: damnante versu. Gronovius.*

255. *Tenetque*] Imperatque Casandra vates Apollinis. *Farnabius.*

257. *At illa*] Quod si tu poteris vollesse, illa nolet, te itaque tollere tentabit. *Idem.*

258. *Mariti possidens pellex domum.*] Flor. *Palam marita.* Vnde probabiliter Nic. Heinsius: *Palam maritam possidens pellex domum. Domus marita, in qua sint iusti conjuges.* Horatius: *prolisque nova seraci lege marita.* Gronovius.

Nec regna focium ferre, nec tedæ sciunt.
Clyt. Ægisthe, quid me rursus in præceps rapis, 260
 Iramque flammis jam residentem incitas?
 Permisit aliquid victor in captas sibi:
 Nec conjugem hoc respicere, nec dominam decet.
 Lex alia folio est, alia privato in toro.
 Quid quod severas ferre me leges viro 265
 Non patitur animus turpis admitti memor?
 Det ille veniam facile, cui venia est opus.
 250 *Ægisth.* Ita est. pacisci mutuum veniam licet.
 Ignota tibi sunt jura regnorum aut nova.
 Nobis maligni iudices, æqui sibi, 270
 Id esse regni maximum pignus putant,
 Si quidquid aliis non licet, solis licet.
 255 *Clyt.* Ignovit Helenæ. juncta Menelao redit,
 Quæ Europam & Asiam paribus afflixit malis.
Ægisth. Sed nulla Atriden Venere furtiva abstulit, 275
 Nec

259. *Nec regna*] Non capiunt dominos regna Venusque duos. Farnabius.

260. *Rursus in præceps rapis,*] Flor. in præceps agis. Gronovius.

261. *Iam residentem excitas?*] Quod Comelinus ait in omnibus fuisse & in Mog. Deltius, *incitas*, nos vidimus in Flor. Vossiano & aliis. Quod autem statim Deltius in omnibus suis constanter legi ait: *Non conjugem hoc respicere, non*: Flor. cum vet. edd. *Nec conjugem hoc respicere, nec dominam decet.* Sequenti adjicit præpositionem: *alia privato in toro.* Idem.

262. *Permisit*] Fac Agam. victorem sibi aliquid indulgisse in captivas. Farnabius.

263. *Dominam*] Matrem familias, Donna. Lacones autem uxores suas *xyeias* vocabant, Thesali *δεσποίνες*, illæ vicissim maritos *xyeias* & *δεσποίνες* dominos. Idem.

264. *Lex alia folio*] Regibus, quibus plerumque, quot liber, concubinas habere licet. Idem.

267. *Det ille*] Iniquum est, ut conjux à conjugē fidem à se non præstitam exigat. Idem.

268. *Ita est.*] Ironia. Idem.

269. *Iura regnorum haud nova.*] Non patitur hic Cruterus nonnullorum aut. Id tamen est in Florentino. Quamquam hæc duo vocabula tam frequenter in libris antiquis confundantur, ut, utrum stare debeat, sæpius ex sensu, quam ex fide librorum, sit iudicandum. Cicero jungeret solet, *Novum & iniustum, novum & inauditum, novum & inopinatum.* Tu sola hæc nescis, an omnino & omnibus nova sunt. Gronovius.

271. *Pignus*] Prærogativam. Farn.

274. *Europam*] Intelligit Graciam, quæ in Europa. Suprà vers. 205. Id.

275. *Sed nulla Atridem*] Florent. *Atriden.* Gronov. Sed nullius concubinæ amor animum Menelai ab Helena alienavit, ut Cassandræ pellicis amor Agamemnonis animum à te. Farnabius.

277. *Ille*]

Nec cepit animum conjugii obstrictum suæ.

Jam crimen ille quærit, & causas parat.

Nil esse crede turpe commissum tibi.

Quid honesta prodest vita, flagitio vacans,

Ubi dominus odit? fit nocens, non quæritur. 280

Spartamne repetes sperata, & Eurotan tuum,

Patriasque sedes profuga? non dant exitum

Repudia regum. spe metum falsâ levas.

Clyt. Delicta novit nemo, nisi fidus, mea.

Ægisth. Non intrat unquam regium limen fides. 285

Clyt. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.

Ægisth. Pretio parata, vincitur pretio fides.

Clyt. Surgit residuus pristinae mentis pudor.

Quid obstrepis? quid voce blandiloquâ mala

Consilia dictas? scilicet nubet tibi 290

Regum

277. *Ille*] Agamemnon. *Farnab. Causus*] Propter quas te de medio collat, quo liberius fruatur pellice. *Id.* Immo divortii. *Plautus Menæch.* a. 4. scen. 6. *Vxor viro si clam domo egressa est foras, viro sit causa, exigitur matrimonio.* *Cicero Philip.* 2. *mimam illam suas res sibi habere jus sit, ex XII. tabulâ causam addidit, exegit.* Hoc igitur proprie nunc tantum dicit, et si postea significet ex hoc alterum sequi. *Gron.*

278. *Nile esse*] Vt supra vers. 243. *Farnabius.*

279. *Flagitio carens,*] *Flor. flagitio vacans.* *Gronovius.*

280. *Fit nocens,*] Non inquitur nocensne quis sit necne, sed pro nocente damnatur, quemcunque rex odit. *Farnabius.*

281. *Spartamne*] Nec sperata reputatam petituram patriam tuam Spartam; repudiatas enim uxores non sinunt reges abire, verum eas necandas curant. *Idem.* *Sperata, & à tanto viro,*] Quis hic vitium subesse suspicatus est? Tamen si consideres, quam languidum est illud magnam præferens vim, à tanto viro? En exem-

plum nobile, quomodo soliti sint libri corrumpi. Optimus liber habet, *sperata & euro tantum.* Inde fecerunt quidam: & à viro tanto: quod nos in quibusdam etiam scriptis vidimus. Accessit corrector alter, legum carnianis paullo gnavior, & transpositis duabus vocibus expatriavit, quod adhuc semper editum fuit. At ex antiquissima scriptura faciendum fuit: *Spartamne repetes sperata & Eurotan tuum?* Habes hic una litera addita, quicquid in fidiissimo libro fuit, & sensum egegium. *Gronovius.*

284. *Delicta*] Adulterio meo confcius est nemo præter quandam fidelem, qui celabit, unde non est cur fugiam. *Farnabius.*

286. *Opibus*] Muneribus. *Idem.* Vide nostra de pecunia veteri lib. 4. cap. 4. *Gronovius.*

288. *Surgit*] Statui autem ad meliorem vitam me recipere, refocillatur enim mihi in animo scintillulæ quædam pristini pudoris. *Farnabius.*

290. *Scilicet nubet tibi*] *Vossianus, nubam.* Et hoc margini adscripserat *Grotius.* *Gronov.* *Scilicet*] *Egona*

Regum relicto rege, generosa exuli?

Ægish. Et cur Atrida videor inferior tibi,

Gnatus Thyestæ? *Clyt.* Si parum est, adde & nepos.

Ægish. Auctore Phœbo gignor. haud generis pudet.

Clyt. Phœbum nefandæ stirpis auctorem vocas, 295

Quem nocte subitâ frena revocantem sua

Cælo expulstis? quid deos probro advocas,

Surripere doctus fraude geniales toros,

Quem Venere tantum scimus illicitâ virum,

Faceisse protere, ac dedecus claræ domus 300

Asporta ab oculis. hæc vacat regi ac viro.

Ægish. Exilia mihi sunt haud nova. assuevi malis.

Si tu imperas, régina, non tantum domo

Argifve cedo: nil moror jussu tuo

Aperire ferro pectus ærumnis grave. 305

Clyt. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam?

Quæ

Agamemnone relicto nubam tibi exuli & ejecto? unde & nomen illi quod ejectus, à capella nutritetur. *Farnabius.*

292. *Atrida*] Atrei filio, qui Thyestæ frater. *Idem.*

295. *Natus Thyeste*? *CLYT.* *Si parum*] Flor. *Gnatus Thyestæ.* Nec aliter posterior vox potest etiam, uti debet, referri ad id quod sequitur, *nepos.* Itaque & sic ad marginem illustris manus. *Gronov.* *Si parum*] Nec filius tantum, sed & nepos Thyestæ es, te quippe è filia genuit. *Farnabius.*

294. *Auctore Phæbo*] Thyestæ reditum erat oraculum, quem ex Pelopœia filia sua gigneret, illum ab Atreo pœnas exacturum, ideo filiam suam compressit, eaque illi *Ægisthum* peperit. Vide *Higynum* in fabulis. *Delinius.*

296. *Quem nocte*] Reducentem currus, ne videret nefandam patris tui eunam. *Thyest.* vers. 774. *Farnab.*

297. *Quid deos probro advocas*] *Fl.* *quid deos probro addimus?* *Hippolyt.*

Titulum furori numinis falsi addidit. Gronovius.

298. *Surripere doctus fraude*] Videtur eleganter dictum, quasi furto invadere conjugalem lectum. Et nota sunt furta Iovis. *Sophocles Electra:* τὸς τῆς Ἰούης ἄποικας ἔγιδυς. *Florent.* tamen: *Sub rupe reductus genialis tori.* Vtrum erravit scriptor, an forte fuit: *Subrepere ausus fraude geniali toro.* *Idem.* *Surripere*] *Nuptiales toros violare doctus à parte tuo, qui Atrei fratris sui uxorem corripit. Farnabius.*

300. *Secede protere, dedecus*] Flor. *Faceisse protere ac dedecus nostra domus. Gronovius.*

301. *Hæc vacat regi ac viro.*] Flor. torque alii: *hæc vacat regia viro.* Neutrum placet. *Conjiciebam: regia hæc pateat viro. Idem.*

306. *Siquidem*] *Miserè labascit Clytemnest.* Vel jam simulatas iras fraudeque aperit. *Farnab.* *Cruenta*] *In tantum crudelis ero ut hoc fieri sinam? non patiar, &c. Idem.*

Quæ juncta peccat, debet & culpæ fidem.

Secede mecum potius, ut rerum statum

Dubium ac minacem juncta consilia explicant.

307. *Quæ invita peccat.*] Hoc Gruterus fatetur se non capere, nec juvare Mll. quorum unus apud Delrium, *Quæ juncta peccat*, ipsi placens, non sibi. Mavult, *Quæ multa*: sed & hoc valde coactum, immo nimis, ipse di-

cit. Immo nihil verius, quam scripsisse Senecam: *Quæ juncta*: vel si conjectura mera fuisset. Cyprianus de lapsis: *tanti facinoris ignari per alios ad consortium criminum junctur.* Gronovius.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus è virginibus Mycenæis, & Argivis canit Apollinis Pæana ob partem victoriam, interserit autem Iunoni, Minervæ & Jovi laudes suas.

Canite, ô pubes inclita, Phœbum:

310

Tibi festa caput turba coronat:

Tibi virgineas laurum quatens

De more comas innuba fundit

Stirps Inachia. tu quoque nostros

Thebais hospes comitare choros,

315

Quæque Erafini gelidos fontes,

Quæ-

310. *Canite.*] Carmine laudate Phœbum. Farnabius.

311. *Coronat.*] Videlicet ex lauro. nam fuit hoc in Apollinis sacris solemne. Delrius.

312. *Laurum.*] Apollini sacrum. Vide Oedip. vers. 15. Gronovius.

314. *Stirps Inachia.*] Inachi genus, virgines Argivæ. Farnabius. Melissus hiatum volebat sequi post illud *Stirps Inachia*, alteramque pausam incipere ab *Tu quoque*, &c. Idem quoque fieri cupiebat vers. 323. post *Phæbe relaxa*; nec non vers. 356. post *Nata Tonantis*, denique vers. 377. post *Flebile saxum*. E vero si attendamus nexui sententiarum ac numerorum, alia illa versuum dispositio introducenda est. Gruterus.

315. *Thebana manus comitare choros.*] Quid in hac lectione reprehendendum sit, non assequi se aiunt. Dicam. Hoc ipsum, quod ab optimorum codicum fide discedit. Flor. *Thebais*

hospes: ut & Lipsianus. Chorus Argivarum vult sibi jungi Thebaides. Sed Farnabio placet neutrum: neque enim hic locum esse Thebanis, qui non sint ad Troiam profecti, & ideo non fuerint participes læticiæ in victoria. At non huc respicit auctor: sed sine delatu invitari facit peregrinas, quæ essent Argis, ad celebrandum solennem ipsis diem. Sic solebant. Livius lib. 4. *Spethaculum comitate hospitii, in quam publice consenserant, advenis gratius fuit.* Sic apud Euripidem in Electra Agisthus sacrificatus invitari ignotum Orestem pro Theffalo hospite: *Ναὺ ἰδο' παρ' ἡμῶν ἔσ' ἡ σωστῆρος ἐργὴ Θαινῶν ἡρώδων. τυγχεῖνα γδ βεβητῶν Νουμφου.* Illud mirum, bis appellari Thebanas, hic & dein vers. 316. *quæque virenti Tacitum ripa bibi Ijnon.* Nisi altero Bæoros generatim intelligamus. Gronovius.

316. *Quæque Erafini.*] Quomodo possunt

Quæque Eurotam, quæque virenti
 Tacitum ripa bibis Ifinenon,
 Quam fatorum præscia Manto
 Sata Tiresia Latonigenas 320
 Monuit sacris celebrare deos.
 Arcus victor pace relata,
 Phœbe, relaxa;
 Humeroque graves levibus telis
 Pone pharetras; resonetque manu 325
 Pulsa citata vocale chelys.
 Nil acre velim,
 Magnumque modis inonet altis:
 Sed quale soles levioire lyra
 Flectere carmen simplex; lusus 330
 Cum docta tuos Musa recenset.
 Licet & chordâ graviore fones,

Quale

possunt Argis, & quidem mulieres, cum
 Erasinum sine alia descriptione nomi-
 nante, alium intelligere, quam quem vi-
 debant ante oculos? Quemadmodum
 nos cum *Salam* dicimus, nostrum di-
 cimus, non qui in Germania est, aut
 apud Sueones. Strabo post commemo-
 ratum Inachum lib. 8. Α'ΑΘ. j
 τοῦ αἰῶνος Εγγυῶν. οὗ τῆς Αργείας
 ἐστίν. Fontes erant in Arcadia, exitus
 in Argolide. Arcades igitur intellige.
 Absent in Atticam cum Attico suo
 Erasino. *Gronovius.*

317. *Eurotam,*] Laconia: fl. *Farn.*
 Eurotas Alegis N. Mileti F.; cum in
 Laconia stagnatam in campis aquam,
 alveo facto in mare deduxisset, quod
 fuit aquarum reliquum in iusti amnis
 morem defluens, de suo nomine nun-
 cupavit Eurotam. Pausan. in Laconic.
Delrius.

318. *Ifinenon,*] Herc. Fur. v. 333.
Farnabius.

319. *Quam fatorum*] Hunc locum
 explicat illud Ovid. 6. *Metam.* unde
 sumpsit noster: *Nam sata Tiresia ven-*

*turi præscia Manto Per medias fuerat
 divino concita motu Vaticinata vias: If-
 menides ite frequentes, Et date Latona,
 Latonigenisque duobus. Cum prece thura
 pia lauroque innectite cinem, &c.*
Idem.

322. *Victor*] Laomedontæz perfidi-
 a: ultor. *Idem.*
 323. *Relaxa;*] *Quondam citharam
 tacentem suscitavit Musam, neque semper
 arcum Tendat Apollo. Idem.*

327. *Nil acre*] Nihil bellicum, nil
 grande quale tibi vates afflatu concita-
 tas, sed pæana lætum, qualem canebas
 parva à diis victoria de gigantibus. *Id.*

229. *Lyra*] Lyram, citharam, che-
 lyn, barbitum, & phormingem soles
 confundi assentior, Polluci, Suidæ,
 Guarino, Budæo & aliis, & colligitur
 ex Homero in hymn. Mercurii &
 Odyssi 8. Martiano libro ult. & aliis.
 Sed tamen illi oportet mihi vicissim
 assentiantur, proprie loquendo esse di-
 versa, nam ille ipse Martianus eodem
 lib. ult. aperte chelyn à barbitis, & à
 tetrachordo distinguit. *Idem.*

Quale canebas cum Titanas
 Fulmine victos videre dei,
 Vel cum montes montibus altis
 Superimpositi struxere gradus
 Trucibus monstros. stetit imposita
 Pelion Ossa. pinifer ambos
 Pressit Olympus.

335

Ades, ô, magni soror & conjux,
 Confors sceptri, regia Iuno :

340

Tua te colimus turba Mycenæ :

Tu sollicitum supplexque tui

Numinis Argos sola tueris,

Tu bella manu pacemque regis :

345

Tu nunc lauros Agamemnonias

Accipe victrix.

Tibi multiforâ tibia buxo

Solenne canit. tibi fila movent

Docta puellæ carmine molli.

350

Tibi votivam matres Graiæ

Lam-

333. Titanes] Vide Hercul. Fur. vers. 970. & Troad. vers. 827. Farn.

334. Fulmine misso strepere dei.] Lipsiana lectio, Fulmine victos videre dei, quam nemo postea mentione dignam habuit, confirmatur à Florentino. Si nihil est corrigendum, nisi quod ferri non potest, cur ex auctoritate librorum tam multa sustulerunt ipsi, quæ ferri possent? & hoc solum crimine arguebantur, quod nova essent. Nec vero opinio ante victoriam cecinit Phœbus. Gronovius.

338. Pelion Ossa.] Virgil. Georg. 1. Ter sunt conati imponere Pelio Ossam Scilicet, atque Ossa fronsosum involvere Olympum. Ovidius Metamorph. 1. Tum pater omnipotens misso perfrexit Olympum Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossa. Delrius.

342. Tu te] Ἡρῆ γὰρ πολὺ φίλταται εἰσι πόλεις Ἀργεῖο τε Διπέρ-

τητε, καὶ Ἰφιδάμαντα Μυκάνη. Farn.

344. Argos] Creditur Argis nata, unde & Ἀργεῖα dicitur Iuno. In Iunoniæ honorem dicitur ἱερὰ ποταμῶν Ἀργεῖο τε καὶ Μυκάνη. Idem.

345. Tubella] Namque & Iunoni τρωπαῖα non secus ac Iovi erigebantur spolia, canebatur Pæan (qui tamen primo & proprie Apollini debetur) ut cuius beneficio convecti hostes, parata victoria. Idem.

348. Multiforâ tibia] Ovidius: Longaque multifori deletat tibia buxi. multifora tibia, quæ multa habet foramina. Apuleius in Floridis, multiforatas tibias dixit. Harum inventionem Ostridi tribuit Scaliger in arte poetica. Delrius.

349. Fila] Fides, chordas, quæ ex χορδῶν, id est, intestinis conortis, alii tamen à corde deducunt minus recte. Farnabius.

352. Lam-

Lampada jactant. ad tua conjux
Candida tauri delubra cadit,
Nescia aratri, nullo collum
Signata jugo.

355

Tuque ô magni nata Tonantis
Inclita Pallas, quæ Dardaniâs
Sepe petisti cuspide turres:
Te permisto matrona minor
Majorque choro colit, & referat
Veniente dea templa sacerdos:
Tibi nexilibus Turba coronis
Redimita venit.

360

Tibi grandævî lassique fenestras
Compite voto reddunt grates
Libantque manu vina trementi.
Et te Triviam nota memores

365

Voce

352. *Lampada jactant.*] Vt in Her-
cul. Furente: *Eleusin tacira jactabis
faces.* & in Hippolito: *Iactare tacitis
misticas sacris faces.* Lactantius lib. 1.
cap. 21. *iccirco sacrâ ejus ardentium te-
darum jactatione celebrantur.* *Acu-
mudâ dogmâ*, quam huc applicant,
nihil ad rhombum. Ea virorum certa-
menterant: hic matres jactare faces illas
dicuntur. Illa Panathenæis, Vulcana-
libus sive Hephæstiiis & Prometheis ce-
lebrabatur: hæc potius similis est quin-
to Eleusiniotum diei, quæ & *Acu-
mudâ nîsogâ* dicebatur, qua matro-
næ solæ cum facibus incedentes repræ-
sentabant Cererem errantem in qua-
renda Proserpina. Ejusmodi festum
Junoni Argivæ matronas egisse fingit
Seneca; ut apud Statium Junoni Argi-
væ ferunt pepulsi, quod Athenis fiebat
Minervæ. Gronov. *Lampada*] *Acu-
mudâ egmiev* (à Persis acceptam)
Athenienses in festis Panathenæicis,
Hephæstiiis & Prometheis exercebant
(Vulcano enim & Prometheo ex ope
Minervæ inventum ignem ferunt)
pâus quidem Eleusin, postea ex Aca-

demia Athenas accensam gestantes
lampada currentes certabant, quis pri-
mum ad metam perveniret non extin-
ctâ lampade, quandoque & defatigatus
lampada alteri tradebar. Vide Herc.
Fur. vers. 86. *Farnab.* *Conjux*] Iu-
venca nivea, injugis. *Idem.*

356. *Nata*] E Iovis cerebro nata.
Idem.

357. *Quæ Dardaniâs*] Namque
*Omnis spes Danaum & capti fiducia
belli Palladû auxilio semper stetit.* Id.

359. *Minor*] Omnis ætatis, junior,
seniorque. *Idem.*

362. *Nexilibus*] Plethilibus, quæ è
ramulis (hic oleaginis utpote Palladii)
innectebantur plectebanturve, unde
dictæ. ut *Serta*, à serendo, *futiles*
quæ è floribus mero imprimis rosa-
rum folio consuebantur; *palliles*, quæ
in torulo rotundo pangebantur. *Id.*

367. *Et te, Trivia, grata memores*] Florent. *Et te Triviam nota memores.*
Quod videntur mutasse, qui putarent
accusativum casum illic locum non
habere. Sed falsi. Infra: *Et te sororem
cunctâ pollutis viri, Argolica Iuno.*

Voce precamur. Tu maternam
Sistere Delon, Lucina, jubes
Huc atque illuc prius errantem
Cyclada ventis. nunc jam stabilis
Fixa terras radice tenet;
Respuit auras; religatque rates
Assueta sequi. Tu Tantalidos
Funera matris victrix numeras.
Stat nunc Sipyli vertice summo
Flebile saxum,
Et adhuc lacrimas marmora fundunt
Antiqua novas.
Colit impense fœmina virque
Numen geminum. tuque ante omnes

370

375

380

Pater

Troadibus: *Testor deorum numen ad-
versum mihi, Patriaque cineres, teque
restorem Phrygum.* Medea: *Compre-
cor vulgus silentum vosque ferales deos.*
Hercule Furente: *Fas omne mundi, te-
que dominantem precor Regno capaci.*
Euripides: *Σὲ τὴν σκευθῶν πῶν ἔχου-
σαν ποσὶ θυμῶν Μήδεαν εἶπον
ἥσθε γῆς ἔξω πρὸς Φυζάδα.* No-
ta, significat assiduitatem colendi.
Memores vero idem quod grati. Ovi-
diius: *vitta mediam memoresque tabel-
la, Sertaque cingebant, voti argumen-
ta potentis.* Gronov. *Trivisa*] Hip-
pol. vers. 472. Farnabius.

368. *Maternam*] Vide Herc. Fur.
vers. 15. *Idem.* Cicero lib. 3. Accusat.
Verrinar. ait Latonam ex longo errore
& fuga gravidam, jam ad pariendum
vicinam temporibus exactis fugisse De-
lon, atque ibi Apollinem Dianamque
peperisse. Innixam scilicet vel oleas-
tro, vel palmæ, ut Homerus tradidit.
Virgilius: — *Delon maternam invisit
Apollo.* Deltrius.

369. *Lucina, jubes*] Med. 2. Farn.
Virgilius Aneid. 3. hoc Apollini tri-
buit Lucianus, in dialogo Neptuni &
Iris, Nepruno. Deltrius.

373. *Respuit*] Rejeçat illifos ven-
tos: quin & ipsa ratibus statio est, olim
huc illuc acta ut ratis. Farnabius.

374. *Tantalidos*] Niobes. Hercu-
l. Fur. vers. 389. Oed. vers. 613. & Med.
vers. 952. *Idem.*

378. *Fundunt*] *Ὅσ' ἐνὶ Φρυγίῃ
διεσθῆς λίθῳ ἐσήμεττι Μάρκα-
θῶ ἀντὶ γυναικὸς οἰζυροῦντι γυναι-
σῶν.* *Idem.*

379. *Antiqua novus.*] Post hæc ver-
ba liber optimus, perinde ut tres apud
Gruterum, & membranaceus, quem
domi habemus, inserunt: *lacrimas ma-
ræstæ æternum marmora manant.* Quod
& alii duo apud eundem referunt, nisi
quod pro *manant* habent *mittunt*. Pos-
sis suspicari adscriptum oræ fuisse Ovi-
dii versum: & *lacrimis etiam nunc mar-
mora manant*: inde hæc paullulum
immutata in contextum irrepsisse.
Sed credam potius, quod fere & Gro-
tius in margine notaverat, ipsum au-
ctorem ita concepisse: *Et adhuc lacri-
mas mæstæ æternum Marmora manant
antiqua novus.* Nam *manant lacrimas*
erudite videtur dictum. Gronovius.

381. *Numen*] Apollinem & Dia-
nam. Farnabius.

383, Nu-

Pater ac rector, fulmine pollens,
 Cujus nutu simul extremi
 Tremuere poli, generis nostri
 Jupiter auctor, cape dona libens :
 Abavusque tuam non degenerem
 Respice prolem.

Sed, ecce, vasto concitus miles gradu
 Manifesta properat signa lætitiæ ferens.
 Namque hasta summo lauream ferro gerit.
 Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS

383. Nutu] 'Επ' ὁφείσει γένουσι
 Κεγρίων, &c. μίζαν δ' ἐλέλιξεν ὀ-
 λυμπον. cuncta supercilio movens.
 Farnabius.

386. Abavusque] Agamemnonis,
 cui pater Atreus Iovis nepos. Idem.

389. Signa lætitiæ gerens.] Immo
 ferens, ut Florent. quia sequenti, gerit.
 Gronovius, Signa] Victoriæ testati
 Græci capiti, hastis, signis, statuis, cur-
 ribus, puppibus laures affigebant, nec
 non literis, foribus, fascibus, &c. Ro-
 mani. Farnabius.

390. Lauream] Romani victoriâ
 paratâ multis rebus laurum alligabant,
 vel præferbant, vel mittebant teste
 Plinio lib. 15. Nat. hist. cap. 30. præ-
 ferrebantur Imperatori laureæ virgæ &
 fasces laureati, Cicerone teste lib. 2. de
 divinât. Capitolino in Gordiano, mit-
 tebantur ad Senatum laureatæ litteræ,
 de quibus Capitolin. in Maxim. Mar-

cellin. Cicero, Ovidius, & alii citati à
 Pierio lib. 50. Hieroglyph. & Lazio
 lib. 2. Comment. cap. 4. ubi docet has
 etiam vocatas tabellas laureatas. Sed
 & lictores lauro ornabantur, ut patet
 ex epist. Ciceronis ad Atticum. Mit-
 tebatur ad Senatum laureas in Iovis Ca-
 pitolini gremio reponenda. nam Ge-
 ticiæ laureæ Claudianus meminit,
 Pannonicæ Plinius Junior, & confir-
 mat Pacatus in Theodosii Panegyrico.
 Redimabantur hasta lauro, ut docet
 Papinius, de pietate Abascantii lib. 5.
 Silvar. Omnia nam latas pila atrollen-
 tia frondes. ut expono, lauri. & ad
 hunc morem alludit hic Seneca. Item
 signa militaria, ex illo Sidonii, Arque
 suas ad signa jubet revirescere lauros.
 Delrius.

391. Eurybates] Ithacensis præco
 & nuncius Agamemnonis. Farna-
 bins.

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES. CLYTEMNESTRA.

*Eurybates narrat Agamemnona reducem advenire, tempestatem à Pal-
lade immiffam Naupliique dolo aggravatam; parantur diis victimæ
& convivium Agamemmoni, captivæ adducuntur.*

Euryb. Delubra & aras cœlitum, & patrios Lares
Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. vota superis solvite:
Telluris altum remeat Argolicæ decus 395
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
Clyt. Felix ad aures nuncius venit meas.
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
Euryb. Incolumis, auctus gloria, laudè inclitus 400
Reducem expetito littori impressit pedem.
Clyt. Sacris colamus prosperum tandem diem,
Et si propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas soror sedes mea. 405
Euryb. Meliora votis posco, & obtestor deos.
Nam cæta fari fors maris dubii vetat.
Ut sparfa tumidum classis excepit mare,

Ratis

392. Delubra] Regionem aliquam ingressis, vel etiam in patriam postliminio reversis motis erat genios loci deosque Topicos salutare religiose, atque invocare. Farnabius.

393. Vix credens] Me incolumem rediisse. hæc quoque adhuc nostra non est fiducia vita Certa satis. Idem.

397. Felix] Simulate hæc. Idem.

402. Prosperum tandem diem,] Sic quidem & Flor. Sed rotundius videtur: *prospero tandem die.* eo enim deos colit vult. Metathesis est in illo: *si propitios, attamen lentos deos.* accipiendum enim: si lentos, tamen propitios: etsi tarde, tamen exoratos. Ut solet

ludere in τῶς Tam quam. Vide Fabrum I. Semestr. 23. Sensus idem Sophoclis in Trachiniis: ὦ τὴς ἢ Οἴτης ἀταργυρὸς λεμῶν ἔχεις, Ἐδωκός ἡμῖν, ἀλλὰ σὺν χεῖρῳ, χερσίν. Et in Philocteta: ὦ φθὲρ μὲν παθεῖν ἐμοὶ πέμψας, χερσίν τε φεικείς. Gronovius.

404. Conjugis] Menelaus. Farnab.

405. Soror] Helena. Idem.

406. Meliora] Votis posco, spero quidem precorque eos in vivis esse; verum propter tempestatem incertus non autem affirmare ita esse. Idem.

408. Classis excepit mare,] Vtrum accepit: an exculas, ut dare classibus

quæstos?

Ratis videre socia non potuit ratem.
 Quin ipse Atrides æquore immenso vagus 410
 Gravioa pelago damna, quam bello, tulit;
 Remeatque victo similis, exiguas trahens
 Lacerasque victor classe de tanta rates.
 Clyt. Effare, casus quis rates hausit meas?
 Aut quæ maris fortuna dispulerit duces. 415
 Euryb. Acerba fatu poscis. infaustum jubes
 Miscere læto nuncium, refugit loqui
 Mens ægra, tantis atque inhorrescit malis,
 Clyt. Exprome. clades scire qui refugit suas,
 Grayat timorem. dubia plus torquent mala. 420
 Euryb. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face,
 Divisa præda est. maria properantes petunt.
 Jamque ense fessum miles exonerat latus;
 Neglecta summas scuta per puppes jacent;
 Ad militares remus aptatur manus; 425
 Omnisque nimium longa properanti mora est.
 Signum recursus regiâ ut fulsit rate,
 Et clara lentum remigem monuit tuba,

Aurata

nostros: ἀντὶ τῆς mare excepit classem.
 Gronovius.

412. Exiguas] Paucas easque male
 multatas. Farnabius.

414. Quis, fare, nostras] Plenius &
 tenerioris affectus, quod in Fl. Effare
 casus quis rates hausit meas? Vide Ob-
 servat. lib. 4. cap. 20. Gronovius.

416. Acerba] Infandum regina ju-
 bes renovare dolorem. Farnabius. In-
 faustum] De tempestate. Idem.

417. Læto] De reditu. Idem. Re-
 fugit] Atque animus meminisse horret,
 lætuque refugit. Idem.

420. Dubia] Non pro certo nota:
 timentur quippe ne veris majora fient.
 Idem.

427. Signum] Flammas ut regia
 puppi Extrulerat. quod reliquæ classi
 legendi anchoras viæque signum est.
 Idem.

428. Remigem emovit] Et hic opti-
 mum Gruterum ignis fatuus pro Pharo
 decepit. Et quem non deciperet nihil
 aliud videntem? Ecce omnes Mss. ejus
 & antiquius cusi aut regimen emovit,
 aut remigem emovit. Nec aliter Vos-
 sianus & Heinianus & noster & alii
 minorum gentium, quos adhibuimus,
 Sed quod ille recentiores (hoc est,
 G. Fabricium & fatetur in plerisque
 suis esse Delcius) objecisse criminatur,
 remigem monuit, id est longe antiquis-
 simum & habetur in optimo Etrusco,
 Sed & melior phrasis. non eo tantum,
 quod monitorem dicunt antiqui quem
 vis exartorem operis. sed vel maxime,
 quod Hortator in navi, qui signum dat
 nautis movendi brachia. Nonius: Hor-
 tator remigum, qui excussum & horta-
 menta moderatur. Plautus Mercatore:
 quasi in mari solet hortator remiges hor-
 taret.

Aurata primas prora designat vias,
 Aperitque cursus, mille quos puppes secent.
 Hinc aura primo lenis impellit rates,
 Allapsa velis. unda vix actu levi
 Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
 Splendetque classe pelagus, & pariter latet.
 Juvat videre nuda Troiæ littora,
 Juvat relicti sola Sigæi loca.
 Properat juvenus omnis adductos simul
 Lentare remos. adjuvat ventos manu,
 Et valida nisu brachia alterno movet.
 Sulcata vibrant æquora, & latera increpant;

430

435

440

Diri-

tarier. Ovidius: *Et qui requiemque modumque Voce dabat remis animorum hortator Eppheus.* Ita ergo tuba illa horatariæ remigem monuit. Sequente quoque versu præstat auctoritatem Florentinus Lipsiano *designat vias:* ubi vulgo, *signavit vias.* Gronov. Vide Troad. vers. 1043. Farnabius.

429. *Aurata*] Regia navis, cujus rostrum auratum est. *Idem.*

432. *Vnda vix tactu levis*] Quis hoc intellexit? Et tamen omnes transeunt. Rescribe cum Flor. *unda vix actu levi.* Vnda, inquit, tranquilla, à molli zephyro afflata, vix levi actu tremit, levi agitatione trepidat. Alter ablativus causam, alter modum significat. *Actu levi*, ut Lucanus lib. 9. *rapido victoria Caesaris actu.* Et eodem: *Pilaque contorsit violento spiritus actu.* Gronovius.

434. *Splendet que*] Auratis, æratifque rostris & puppibus pictis armisque suspensis splendet, tegitur tamen navium numero. Farnabius. *Pelagus, & pariter latet.*] Manus illustres: Forte, & partim latet. Gronovius. *Latet.*] Vt vers. 41. suprà. Farnabius.

435. *Juvat*] Juvat nos discedentes videre desolata atque depopulata à nobis Troiæ littora. *Idem.*

436. *Sigæi*] Promontorii Troadis. *Idem.*

438. *Lentare*] Incurvare & flectere in undis juvenili vi ac desiderio reditus. *lentos incurvant gurgite remos.* *Idem. Adjuvat*] Velsificationi remigium addunt. *Idem.*

440. *Et latera increpant;*] Egre dictum, sed non intellectum commentatoribus. Quorum unus: Vi faciunt læti in navigando, qui clamant in sponda navis: ideo dicit *Increpant*, id est, resonant latera navium. Alius: navium latera increpant remigantium impetu. *Ovidetæps* accipiunt verbum: agendi more positum. Immo æquora sulcata non modo vibrant, sed eadem quoque sulcata æquora *increpant* utrumque latus navium, id est, adfiliunt cum fremitu & alliduntur. Patri translatione Cæsar l. 3. de B. Gallico: *naves totæ factæ ex robore ad quamvis vim & contumeliam perferendam.* Nam & contumeliosæ voces increpantium, seu objurgantium & inelamantium alicquem. Nihil aptius illustrando etiam Flori loco lib. 1. cap. 1. *cujus vallis dum irridet angustias remus, idque increpat saltu.* Ovidius de nave Ceycis: *Sepedat ingentem fluctu latus ista fragorem? Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim Quum laceras ariet ballistave concussit arces.* Et, *ubi pulsarunt celsi latera ardua fluctus.* Gronovius.

443; Ten-

Dirimuntque canæ cærulum spumæ mare.
 Ut aura plenos fortior tendit sinus,
 Posuere tonfas. credita est vento ratis:
 Fufusque transtris miles; aut terras procul,
 Quantum recedunt vela, fugientes notat; 445
 Aut bella narrat: Hæctoris fortis minas,
 Currusque, & empto redditum corpus rogo:
 Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
 Tunc qui jacente reciprocus ludit falò,
 Tumidumque pando transfilit dorso mare 450
 Tyrrhenus omni piscis exsultat freto,
 Agitatque gyros, & comes lateri adnatat,
 Anteire naves lætus, & rursus sequi.
 Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
 Millefimam nunc ambit & lustrat ratem. 455

Jam

443. *Tonfas.*] Remos. *Farnabius.* Palmulas, imas remorum partes, quibus aqua tunditur. *Virgilius:* *lento luctantur marmore tonse.* nisi ipsum remigantium expressit *Ennius.* *Pone petunt, exim referunt ad pectora tonfas.* *Delrius.*

444. *Fususque transtris*] *Transstra,* loca in quibus sedent remiges: spacium vero seu iter per quod ad remiges hortator solet accedere, quod à puppi ad proram portenditur, dicebatur *Agaium.* *Idem.* *Aut terras procul,*] *Vide Troad. v. 1046. & Med. v. 303. Farn.*

446. *Hæctoris*] Cum flammam Argivæ classi inferret. *Troad. vers. 440. Idem.*

447. *Currusque,*] *Achillis,* quibus captabatur *Hæctor.* *Troad. v. 742. Id. Redditum*] *Patri Priamo.* *Troad. vers. 325. Idem.*

448. *Regis*] *Priami cæsi ad aram Hæcei Iovis vers. 45. Troad. Idem.*

450. *Transfilit*] *Velocissimus enim Delfin.* *Attius:* *Sicut inciti, atque alacres rostris perfremunt Delfini.* de piscium istorum prognostico accipe,

quæ ex *Pacuvio Tullii lib. i. de Divinat.* scribit. *Achivorum exercitum, & tot navium rectores latos piscium lasciviam intuitos, nec tuendi facietatem capere potuisse: ad quem Pacuvii locum noster hic videtur respexisse. Delrius.*

451. *Tyrrhenus*] *Delphin ex fab. Tyrrhenorum piratarum in Delphinis verforum.* *Vide Oed. vers. 449. Farn. Exsultat*] *Delphini in tranquillo mari lascivientes futuram tempestatem portendunt.* *Hyemali enim procella ingruente, ab imo mari assurgunt exhalationes, quæ tempestati fomenta suggerant, quibus Delphini excitati gestiant, atque in maris superficie colludunt.* *Idem.*

452. *Agitque gyros,*] *Optimus numerosius:* *Agitatque gyros.* *Gronov.*

454. *Prima*] *Primas classis naves.* *Farnabius. Chorus,*] *Delphinum saltantium.* *Idem.*

455. *Millefimam*] *Æschylus classis Grecorum mille navium.* *idem, Eurip. Virgil. Propertius.* sed *Dicitys naves autumat MGCXCV. Delrius.*

Jam littus omne tēgitur, & campi latent.

Et dubia parent montis Idæi juga.

Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.

Jam lassā Titan colla relevabat jugo;

In alstra jam lux prona, jam præceps dies.

Exigua nubes fordido crescens globo

Nitidum cadentis inquinat Phœbi jubar.

Suspecta varius occidens fecit freta.

Nox prima cœlum sparserat stellis. jacent

Deserta vento vela. tum murmur grave

Majora minitans collibus summis cadit,

Tractuque longo littus ac petræ gemunt.

Agitata ventis unda venturis tumet:

Cum subitò luna conditur, stellæ latent.

456. *Iam littus*] Iam nobis in altum provectis humiliora Troadis absconduntur, montes vix apparent. *Farnabius.*

458. *Et jam, quod unum*] Florent. *Et id quod unum.* Gronovius.

459. *Iliacus*] Troad. v. 1051. *Farn.*

460. *Iam lassā*] Iam occidente sole nox ingruerat. *Idem.*

463. *Exigua*] Nubibus conspersus sol occidens ventorum & pluviarum prognosticon. *Idem.*

464. *Suspecta varius*] Sol occidens maculis conspersus ventos & pluvias porrendit: Virgil. 1. Georg. *Hoc etiam immenso cum jam decedit Olympo, Profuerit meminisse magis. nam saepe videmus Illius in vultu varios errare colores: Ceruleus pluviam denunciat, igneus Eurus. Sin macula incipient rutilo immisererit igni; Omnia tunc pariter nimbis, ventiisque videbis Fervere, non illa quisquam me nocte per altrum Ire, neque et terra moveat convellere funem.* Delr.

466. *Murmur*] Murmurans à terra venit aura, gravioris venti prænunciata. *Farnabius.*

470. *Luna subito conditur, stellæ*

cadunt,] Probavit è suo Lipsius: *stellæ latent.* At illi contra, *cadunt,* in cunctis legi libris, quos viderint. Scimus, & in multo pluribus, quos non videre. Malle alios, addunt, ex uno *latent,* quia verius: fatenturque hoc verius *καὶ λήθων,* non verius ad scripturam Senecæ. Hic ingens commentarius, & vulgo stellas decidere dici, cum defluant quædam in altum emissa & accensæ exhalationes. At de his haudquaquam loquitur Seneca, sed de veris stellis, & nubibus obductis ait omne nocturnum lumen eripi. Sunt etiam lepidi, & in amicum (suum dicta) jaculantur. Cur ergo, aiunt, putant hic minus recte legi *cadunt* quam *latent*? mirum quia saepe tenebræ soli Criticorum offunduntur, & labuntur aliquando quantumvis clara in hoc fæto consecrationis sidera. Fontem urbanitatis! Sed ne cum illis certemus, tu lector, si sapias ex Florentino & Lipsiano lege: *stellæ latent.* Florent. quoque Heinisiani & meus: *Cum subito luna conditur.* Ovidius: *Caret ignibus aether, Cæcæque nox premitur tenebris hiemisque suisque.* Gronovius.

In astra pontus tollitur. cœlum perit.
 Nec una nox est. densa tenebras obruit
 Caligo, & omni luce subducta fretum
 Cœlumque miscet. undique incumbunt simul,
 Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
 Adversus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus.
 Sua quisque mittunt tela, & infesti fretum
 Emoliuntur. turbo convolvit mare.
 Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
 Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
 Nec manet in Austro; fit gravis nimbris Notus,
 Imbre auget undas; Euro Orientem movet,
 Nabathæa quatiens regna, & Eoos sinus.
 Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?

475

480

Mun-

471. In astra] Fluctibus erigitur, cœlumque equare videtur Pontus. Farn. Cœlum] Eripiunt nubes cœlum. Id.

472. Nec una] Non simplices, non noctis solius tenebræ. sic, Non cœli nox illa fuit. Et 9. Metam. Cœaque non premittitur tenebris hyernisque suisque. Idem.

474. Cœlumque] Vt neutrum discerni possit. Idem.

476. Adversus] Diversi turbine venti Confligunt Zephyrusque Notusque, &c. Σὺν δὲ ἄνεμος τε νότος τ' ἔπειτα ἑξέφυγε τε δυσηὸς ἔβορρῆς αἰδὲν γενεῆς μέγα κῆρυγος κλυδωνοῦ. Idem.

477. Sua quisque mittunt tela,] Quæ sunt tela ventorum? Sed & scripti ferre hicaliqua labe infecti: Florent. & Heinſianus: mittit. Meus: mittunt vela. Heinſianus alter: omitunt tella. Hæreo, nisi placeat: Sua quisque miscent bella. Ovid. in Ceycis naufragio: omnique a parte feroces Bella gerunt venti fretaque indignantia miscent. Gron.

478. Emoliuntur.] Molem ejus loco movent, evertunt. Farnabius.

479. Strymonius] Thracius, è Thracia flans à fluv. usque Strymone. Idem.

480. Libycusque] Herc. Fur. 322. Id.

Auster ac Syrtes agit.] Lipsianus, ad Syrtes, admittitque Deltius. At Guterus quid in hac lectione sit lepōdis, videre negat: vulgaram dicere Austrum agitasse arenas Syrtium. Sed illi suffragantur liber optimus & Germanicus. Estque, Austrum Syrtes accumulasse arenis, & undas ab illis abegisse. Lucanus lib. 1. cum turbidus Auster Repulit à Libycis immensum Syrtibus equor. Lib. 9. Auster In sua regna furens tentatum clastibus equor Turbine defendit longeque à Syrtibus undas Egrot illato confregit litore pontum. Gron.

481. Nec manet] Nec manet tempestatis dominium penes Austrum, vel in Australi parte. Farnabius. Fit gravis] Madidus Notus evolat alis, &c. Idem.

483. Nabathæa] Arabiam Petream. Idem.

484. Quid rapidus] Quid autem Corus fecit, &c. de Coro ad Thyest. vers. 576. Idem. Rapidus ora Corus Oceano] Florent. rabidus. Apuleius de Mundo: Item occidui sunt tres: Caurus, qui Grace Ἰσχυρῆς vocatur. is est adversus aquiloni. item Favonius, Græce ἑξέφυγε, Euro contrarius. tertius Afrius, ἄψ, Vulturino refat. Ergo

M m 5

Oceano

Mundum revelli sedibus totum suis,
 Ipsosque rupto crederes cœlo deos
 Decidere, & atrum rebus induci chaos.
 Vento resistit æstus, & ventus retro
 Æstum revolvit. non capit sese mare:
 Undasque miscent imber & fluctus suas.
 Nec hoc levamen denique ærumnis datur,
 Videre saltem, & nosse, quo pereant malo.
 Premunt tenebræ lumina, & diræ Stygis
 Inferna nox est. excidunt ignes tamen,
 Et nube dirum fulmen elisa micat:
 Miserisque lucis tanta dulcedo est malæ.
 Hoc lumen optant. ipsa se classis premit,
 Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
 Illam dehiscens pontus in præceps rapit,
 Hauritque, & alto redditam revomit mare.
 Hæc onere sedit. illa convulsum latus
 Summittit undis. fluctus hanc decimus tegit.
 Hæc lacera, & omni decore populato levis,

485

490

495

500

Flui-

Oceano ora exserens, intellige, flans ab occidente. nam *Ὠκεανὸς Ποῦτις ἡ δύσις*. Hinc Lucanus lib. 5. *Primus ab Oceano caput exseris Atlanteo, Core*. Gronovius.

487. *Atrum*] Non quod illi color ullus, sed quia nullus certus. *Farnab. Chaos.*] Hercul. Fur. vers. 609. *Idem*.

488. *Æstus*,] Maris. *Idem*.

489. *Non capit*] Verum tumidis undis æstuque sublarum in æra cœlum æquare videtur. *Idem*.

491. *Levamen denique ærumnis datum est*,] Flor. *datur*. Quo res fit præsentior. *Gronovius*.

493. *Diræ*] Tartaræ tenebræ. *Farn.*

494. *Excidunt*] Nedom apparent, tantum fulminibus lux redditur, vide Thyest. vers. 1085. *Idem*.

499. *Illam*] *Illum unda dehiscens Torquet agens circum & rapido vorat e quo vortex*. *Idem*.

500. *Et alto redditam revomit mare.*]

Lege: & alio redditam revomit mari. Hoc est, & diu sub undis tractam remotissimo ab eo, ubi absorbitur, loco & in alius nominis mari (ut plurima circa insulas habet nomina, Lesbium, Icarium, Carpathium, &c.) iustus evehit acprofert. *Gronovius*.

502. *Fluctus*] *Decumanus* fl. *Decima* ruit impetus undæ. q. d. maximus. Sic enim ova decumana, &c. denarius siquidem numerus perfectissimus, ut qui contineat par & impar, quadratum, quadratale, longum, planum, &c. constetque ex uno, duobus, tribus, & quatuor, proinde Græci ad decem usque numerant & hinc ad unitatem revertuntur. Sphærarum insuper decada mundo tribuebant Pythagoræ. *Farnabius*.

503. *Decore*] *Vexillorum*, *aplustium*. *Idem*.

506. *Sed*

Fluitat; nec illi vela, nec tonsæ manent;
Nec rectus altas malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.

505

Nil ratio & usus audet. ars cessit malis.
Tenet horror artus. omnis officio stupet
Navita relicto. remus effugit manus.

In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque superos Troës & Danaï rogant.

510

Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hæctori Atrides minor,
Agamemno Priamo. quisquis ad Troiam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,

515

Quem

506. *Sed trunca toto puppis*] Sic etiam Flor. non *fracta*. Idem versu sequenti: *ars cessit malis*, ut dedit Fabricius; injuria ob id ab illo, qui nominare eum non audeat, reprehensus. Gruterus recte notat alterum, in *magis malis*, fictum ab eis qui sententio-lam exire cupiebant: tandemque intellexit librum unum optimæ notæ potius sequendum quam decem minus veros. Gronovius.

507. *Ars cessit*] *Tanta mali males tantoque potentior arte est.* Farnabius.

511. *Eademque*] *Vt evadant maris truculentiam, ne submergantur.* Idem.

512. *Quid fata*] Vide quid deorum fata possunt, quæ in una eademque vota Troas Danaosque adegerint. *vel reseratas ad sequentia*; vides quid inter fati & mortis genera, cum in aquis perituris his invident qui vel inimici, vel per insidias & dedecus in terra mortem oppetierant. maxime autem detestabantur fortes hoc mortis genus, qui cum animam igneam esse censerent, aquis illam prorsus extinguere putabant, & in quo mortis genere non potest quis suæ fortitudinis specimen dare. Id.

513. *Atrides*] Menelaus. Idem.

514. *Priamo Agamemnon.*] Non optimus modo, sed fere omnes, quos vidi, paullo annosiores, sed & editio verus Venetæ cum Bernardini com-

mentariis: *Agamemnon Priamo.* Damno versus, quod sarciri potest litera extrita: *Agamemno Priamo.* Sic scripserat Seneca. Attius Armorum iudicio: *Cur vetera tam ex alto repetitis disidia Agamemno?* Cicero lib. 13. ad Atticum epist. 47. *Postquam abs te Agamemno.* Stautius: *stimulatque Agamemno volentes.* Sic apud Livium lib. 38, 4. *annis Aretho ex Acarnania fluens.* Sic Mss. non *Arethon*, ut vulgo. Valerius Maximus lib. 8. cap. 9. *amantissimus patriæ Solo.* Ita Mss. non *Solon.* Idem Gellio est lib. 10. cap. 18. *Polemo Valerio Maximo lib. 6. cap. 9. Silius Oxonii lib. 2. v. 192. Nec senis Tero tantæ spe laudis.* non *Teron.* Sic & *Ario* apud Gellium lib. 16, 19. *Gron. Quisquis*] *Τῆς μοχθηρῆς Δαναοῖς ἔτερον οἱ πότ' ὀλοῦσ' Τεγῆν ἐν δ' ἰεῖν.* O terque quaterque beati *Quis ante ora patrum Troia sub mœnibus altis contigit oppetere,* &c. Farnabius.

515. *Cadere qui meruit manu,*] *Delrius & Raphelingius afferunt è suis, qui potuit.* At in optimo est: *cadere qui meruit gradu.* Quod ab illis, qui non capiebant elegantiam, mutatum est. *Gradus* enim quoque ex illis, quibus pugnant in terra tam miles quam gladiator æstimantur. Vnde componere *ad praliandum gradum.* Livius lib. 2. de Coelrite: *neque ille minus obstatu ingenti*

Quem fama feryat, victa quem tellus premit.
 Nil nobile ausos pontus atque undæ ferent?
 Ignava fortes fata consument viros?
 Perdenda mors est. quisquis es nondum malis
 Satiare tantis œclitum, tandem tuum
 Numen ferena. cladibus nostris daret
 Vel Troia lacrimas. odia si durant tua,
 Placetque mitti Doricum exitio genus;
 Quid hos simul perire nobiscum iuvat,
 Quibus perimus? sistite infestum mare.
 Vehit ista Danaos classis? & Troas vehit.
 Nec plura possunt. occupat vocem mare.
 Ecce alia clades. fulmine irati Iovis
 Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,

520

525

Aut

ingenti pontem obtineret gradu. Ovidius lib. 9. rursusque ad bella coimus, Inque gradu sterimus. Noster infra: Phœbea nec me tela pepulerunt gradu. Ciceroni proverbii instar, tumultuavrem de gradu dejici, in Officiis, & ad Atticum: ex quo mihi videtur εγγλυδαξ ille dejectus de gradu. Adde Lipsii Saturnalia 2, 20. Sic apud Polybium Titus ad Cynoscephalas πρὸς τὸν Ἰωνῶν ἐπιχειροῦσθαι τοῖς πολεμοῖς. Hoc in mari non licet. Tacitus lib. 2. histor. nec perinde nutantes è navibus, quam stabili gradu è ripa, vulnera dirigebant. Idem lib. 1. annal. Cuncta pariter Romanis adversa; locus uligine profunda, idem ad gradum instabilis, procedentibus lubricus. Vides protus gradum esse statum. Cadere meruerunt gradu, qui in solida terra pugnantes inque gradu & in statu stantes pulcram petunt per vulnera mortem, non pendentes in fluctibus. Gronovius.

516. *Quem fama*] Quod fortiter pugnando occiderit. Farnab. *Victa*] Qui ad Troiam sepultus est. Idem.

518. *Ignava*] Vide sup. notam ad vers. 506. Idem.

519. *Perdenda mors est.*] Nec re-
 cium sine interrogatione *Perdenda*, nec

alterum cum interrogatione. Silius l. 4. Namque inhonoratam Fibrenus perdere mortem Et fama nudam impatiens. Stadius: Nil opus arma ultra tentare & perdere mortes. Gronovius.

521. *Cladibus*] Pœnes expendimus, & *qua Vel Priamo* miseranda forent. Farnabius.

524. *Hos simul*] Troianos captivos. Idem.

525. *Quibus perimus?*] In quorum ultionem. Idem.

526. *Classis & Troas vehit.*] Distinguendum censeo: *Vehit ista Danaos classis? & Troas vehit.* Vt in Troadibus: Tume superlunum, Priamæ? tu timidum facis. Si irati estis classi, quod Græcos vehat, memento te eadem Troianos vehi. Gronovius.

528. *Fulmine*] Vide Med. 59. Farnab.

529. *Armata Pallas*] Cui hinc nomen scil. πωρὸν τὸ πῦρ δὲν δοῦν. Id. Non est hoc abs re confictum. nam in libris Hetruscorum scriptum fuit, Manubias, id est fulminum jactus, tres deos possidere, Iovem, Palladem, & Vulcanum: docet hoc Servius, ad illud Virgiliti, *Ipsa Iovis rapidum jaculata è nubibus ignem Disjecit rantes,* &c. Delrius.

530. Aut

Aut agide & furore Gorgoneo potest,
 Aut igne patrio, tentat; & cælo novæ
 Spirant procellæ. solus invictus malis
 Luctatur Ajax. vela cogentem hunc sua
 Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
 Libratur aliud fulmen. hoc toto impetu
 Certum reducta Pallas excussit manu,
 Imitata patrem. transit Aiacement, & ratem,
 Ratisque partem secum & Aiactis tulit.
 Nil illè motus, ardua ut cautes salo
 Ambustus exstat, dirimit insanum mare;
 Fluctusque rumpit pectore, & navem manu
 Complexus in se traxit, & cæco mari
 Collucet Ajax. omne resplendet fretum.
 Tandem occupata rupe, furibundum intonat,

530

535

540

Su-

530. *Aut agide, Gorgoneo*] Scuto, munimento pectoris, quod ἄει γῆς, id, est, capræ Amalthææ pelle (seu potius squammoso draconum corio) contextum Iupiter Palladi dedit, cui postea Perseus caput Medusæ Gorgonis indidit, cujus aspectu homines in saxa vertebantur. *Farnabius.*

532. *Solus invictus*] Pulchre hoc descripsit Cointus Smyrnæus lib. 15. *Delius.*

534. *Tenso rudente*] Fl. & alii, *Tento.* Et sequenti, *Libratur aliud fulmen.* Tertio quoque: *Certum reducta*, non *Tortum*, quod Iovianus Pontanus & Fabricius subjecerunt. *Certum* est haud dubie percussurum ipsum Aiacement, non aberraturum destinato. Lib. 1. de ira cap. ult. *C. Cæsar iratus cælo, quod commissio sua fulminibus terretur, profusus parum certis. Reducta*, ut Petronius: *moxi reducta cuspide Vterum notavit. Gronovius.*

530. *Hoc toto*] Quo validius torqueret, Aiacement Oilei. ultura, quod Callandram in templo suo violasset. *Farnabius.*

537. *Patrem.*] Iovem, qui *dextra*

libratur fulmen ab aure Miste in Phæthonta. *Idem.*

540. *Dirimit*] Natans. *Idem.*

542. *Et cæco*] Caliginoso. *Idem.*

543. *Collucet*] Fulmine ardens. *Idem.*

544. *Furibundum*] Ἰπεροφιαλον ἐπὶ θεῶν ἐκδολεν καὶ ἀάδη φῆ ὁ αἰώνη θεῶν φύσειν μέγα λάτμεθ θελάσσης, &c. *Odyss. d.* furias Aiactis Oilei. *Eneid. 1.* Quod alii de furioso amore interpretantur. *Idem.* Perisse volunt omnes poetæ cum Homero. idem restatur Aristoteles in Epitaphiis, & vult in Mycono insulâ maris Egæi sepultum. Tamen evasisse naufragium, docet Timæus Locrus lib. 2. Historiar. qui scribit, post captam Troiam, multos Locrensiû naufragio ad Geresas petras interisse, reliquos cum Aiace per summas difficultates & pericula tandem in patriam rediisse. Sed anno postea tertio, quod eorum ditiorum fames & pestilentia, simul invaserant, propter facinus ab Aiace cum Cassandra nefarie patratum, oraculum consulere Locri, quibus responsum, debere Troianam Palladem ab illis per mille annos placari; missis sortito-

quor-

Superasse nunc se pelagus, atque ignes : juvat
 Vicisse cœlum, Palladem, fulmen, mare.
 Non me fugavit bellici terror Dei.
 Et Hectorem una solus & Martem tuli.
 Phœbea nec me tela pepulerunt gradu.
 Cum Phrygibus istos vicimus. tene horream?
 Aliena inerti tela mittis dextera?
 Quid si ipse mittat? plura cum auderet furens,
 Tridente rupem subruit pulsam pater
 Neptunus, imis exerens undis caput,
 Solvitque montem; quem cadens secum tulit :
 Terraque & igne victus & pelago jacet.
 Nos alia major naufragos pestis vocat.
 Est humilis unda, scrupis mendax vadis,

545

550

555

Ubi

quotannis Troiam duabus virginibus
 Locriis. Mansit illa consuetudo diu
 postmodum, & Troiani virgines mis-
 se obvii capiebant & jugulabant, &
 jugulatas agræstibus & sterilibus lignis
 comburebant. ad bellum usque Pho-
 cense retenta hæc consuetudo & ritus.
 tunc demum sacrificii vel impiæ cru-
 delitatis potius immunitas Locrensi-
 bus concessa. *Delvius.*

548. *Hectorem*] Alteri Aiaci magis
 hæc conveniant, quæ tamen hic furens
 & jactabundus in se transfert. *Farnab.*

549. *Phœbea*] Apollinis, qui a
 Troianis stetit. *Idem.*

550. *Istos*] Deos, Neptun. Apol-
 lin. &c. *Idem.* Tandem horream?]
 Quam Criticorum vocant (credo, ve-
 ritati, ne quis ipsorum emendationem
 putaret) tene horream, est duorum
 optimorum codd. Lipsiani & Florent.
 scriptura. Quod sequitur, satis com-
 mode Lipsius, sive a libro sit, sive ab
 ipso, mittis. Fl. hic vitiatas. habet enim:
inerti tela pepulerunt gradu. Nic. Hein-
 sius conjiciebat: tene horream Aliena
inerti tela mirrentem manu. Nec repu-
 gno, nisi illud pepulerunt ostendat forte
 vocem cum incipientibus literis, PE:

sic veniebat in mentem, perdentem.
 quod foret, incassum mittentem. Sum-
 psit autem Seneca sensum hunc ab Ovi-
 dio lib. 9. in pugna Herculis & Ache-
 loi: *Quid fore te credis, falsum qui ver-
 sus in anguem Arma aliena moves?*
 quem forma precaria celat? Confitetur
 tamen Criticorum emendationem
 esse vehementiorem. Eoque magis me
 viri optimi miseret, qui nihil varian-
 tes obducit quoque membranas suas
 & suo sensu fortiora esse ait ista eis
 quæ substituantur. Nec intellexit friv-
 olum & ineptum sermonem: hor-
 ream mitti tela: &c., tandem horream.
 Sed putavit opinor illud, tandem, nat-
 rantis, non Aiaci esse. *Gronovius.*

551. *Aliena*] Iovis fulmina. *Farn.*
Inerti] Fœminea, Palladis. *Idem.*

552. *Ipsè*] Iupiter. *Idem.*

553. *Tridente*] Τριῖ Πισσειδῶν
 μετὰ τὸ ἐκλῆναι αὐδὴ τῶν ὄρων Ἀρπυ-
 γῶν τὸ τελευτῆσαι ἐλῶν χροστὶ σὺν ἀρ-
 πῦν ἠλάσσει. *Idem.*

555. *Montem*;] Γρογγίλιον πῶ-
 γῶν, &c. ὅς' ἐστὶν ὁ ἕξω. disci-
 dit rupem. *Idem.* Secum] Rupe ob-
 ruitus, fulmine ambutus, undis sub-
 mergitur. *Idem.*

Ubi saxa rapidis clusa vorticibus tegit 559

Fallax Caphareus. æstuat scopulis fretum, 560

Fervetque semper fluctus alterna vice,

Arx imminet prærupta, quæ spectat mare

Utrisque geminum. Pelopis hinc oras tui,

Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo

Ionia jungi maria Phrixeis vetat; 565

Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc & Chalcida;

Tardamque ratibus Aulida. hanc arcem occupat

Palamedis ille genitor, & clarum manu

Lumen nefanda vertice è summo efferens,

In saxa duxit perfida classem face. 570

Hærent acutis rupibus fixæ rates.

Has inopis undæ brevia comminuunt vada.

Pars vehitur hujus prima, pars scopulo sedet.

Hanc alia retro spatia relegendem ferit,

Et fracta frangit. jam timent terram rates, 575

Et

560. *Caphareus.*] Mons Eubœæ. Vid. Med. vers. 659. *Idem.* Hoc loco Nauplius Palamedis pater Græcos in cæca saxa pertraxit. unde Pacuvius; — pater *In Caphareis saxis pleros Achivos perdidit.* Delrius.

561. *Alterna*] Respicit ad Euripum.

563. *Tui*] Avi scil. Agamemnonis mariti tui. *Farnabius.*

564. *Isthmon,*] Herc. Fur. v. 335. *Idem.*

565. *Phrixis*] Helleſponto, quæ Agæi pars. Theb. vers. 611. à Phtixo. Vid. Troad. vers. 1124. Med. vers. 744. *Idem.*

566. *Scelere*] Fœminarum, quæ à matris spectæ viros omnes interfecerunt, præter Hypsipylem, quæ patrem Thoanтем clam navi amandavit. *Id. Lemnon nobilem; hinc & Chalcida;*] Vix puto existare codicem vetustiorum, in quo sic scriptum reperitur. Certe quicquid mihi videre contigit, *Chalcidona,* Neque vero mihi fit simi-

le adſpiratione ad positionem hic uti Senecam voluisse. Versus ex Octavia, nec ejusdem est auctoris, & sine dubio etiam viciatus. Forte legendum: *Hinc scelere Lemnon nobilem, hinc Antbedona.* Etenim *Ανθηδών πόλις λιμνία ἔχουσα, ἐχάτη τῆ Βοιωτικῆς πελοποννησίου τῆς Εὐβοίας,* ut est apud Eustachium: unde Homerus *ἐχάτηος αὐ* appellat. Gronov. *Chalcida;*] Eubœæ civ. *Farnabius.*

567. *Tardamque*] Quæ bis morata erat classem Græcam exituram. Troad. vers. 161. & redituram. *ibidem.* *Idem.*

568. *Palamedis ille genitor,*] *Empheſts.* Nauplius. Medea vers. 659. *Id.* Quem, ut id faceret, impulsim volunc cupiditate ulciscendi Agamemnouem & Ulyssèm, qui Palamedem occiderant juxta plerosque. nam Dares à Paride interfectum fuisse scribit. ut ut est, Xenophon in Cynegetico tradit, mortem Palamedis deos vindicasse. *Delr.*

570. *Perfida*] Tutos præ se ferenti potius, *Farnabius.*

Et maria malunt. cecidit in lucem furor.
Postquam litatum est Ilio, Phœbus redit,

Et

576. *Maluntque maria. cedit in lucem*] Variant libri. Alii, *Maluntque*, vel *Noluntque maria*. Optimus cum uno è Pal. *Et maria malunt*. Etiam quæ sequitur clausula, valde ambigua est. Mss. fere omnes & edd. nonnullæ: *cecidit in lucem furor*. Nuperi, *cecidit in luctum*, etiam ex quibusdam antiquis editionibus. Sed illud reduxit Lipsius, interpretaturque ut olim Bernardinus, sub lucem desisse tempestatem. Sic in Medea, *Iam cecidit ira: pœnitet facti, pudet. In lucem* Suetonio ad lucem, Iulio: *quum luminibus extinctis decessisset via, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto. Ad noctem* Lucano, quem locum olim tuebamur adversus summum virum, l. iv. *quo tempore primas Impedit ad noctem jam lux extrema tenebras*. Et siquidem hæc lectio probanda est, (ut utriusque probanda est) hæc quoque unica ejus probanda est sententia. Nam duæ aliz interpretationes, quas homo acutus protulit (prior, quum horrent litrus naves tenderentque in altum, furorem & veluti fatum eas repressisse ad terram sive facem à Nauplio accensam; altera, *furor Græcorum cecidit in lucem*, esse, Nauplius eos luce sive face sua decepti) nihil habent sani. Gruterum quo minus hic ferat illud *lucem*, movere, quod id statim repetitur versu sequenti, ac bis idem dicitur. Sed nec bis idem dicitur, & quia hic commodum sensum facit illud *lucem*, sequenti non nisi ineptum; ac quietescere debuit hic duntaxat scriptis, in sequenti vero remedium quaerere. Manus illustris, *cœlitum cedit furor*. Gron.

577. *Postquam litatum est, Phœbus in lucem redit*,] Iubet Scaliger notari morem vetustissimum, pelagus iratum placandi. At, rogo, ubi, quando, quomodo fieri potuit in tanta trepidatione, tumultu, tempestate nocturna? Gruterus conjungit sensum cum versu

præcedenti, scribitque: *cecidit in luctum furor, Postquam litatum est*. quasi dicat Nauplium miserum esse Græcorum, ut undique oculis ejus naufragium infame patuit: aut, *Postquam litatum, ac Phœbus*, sensu planissimo, ut ille purat. Sed hæc Andabatarum sine veritatis luce. Quid autem, *Phœbum in lucem redire*? qui ipse lux est & lucis omnis diurnæ auctor? In laudato illo Etrusco legebatur: *Postquam litatum est illo Phœbus redit*. Hic quum viderent male constare versum, ex præcedenti inferuerunt in *lucem*, ejectione illo: quia autem insuavis repetitio sine ulla orationis majore efficacia, illic alii fecerunt *luctum*. At accipe jam levi opera ipsius Senecæ manum: *Postquam litatum est Ilio, Phœbus redit*. Significat his pœnis supplicisque Græcos satisfacisse Ilio & Troiani pro injuriis illatis: & postquam abunde magnas misercitas & calamitates perferendo ad faciendam pœnas solvissent, die orta solem apparuisse. Sic *litatum esse* diis dicitur, quum sacra placuerunt, cum diis satisfactum est & solutum, quod illi deberi sibi voluere. Varro: *Haber, qui & cujus rei causa fecerim hecatomben, in quo ego, ut puto, quoniam est luere solvere, litavi*. Neque desinebant religiosi veterum & publice & privatim iterare hostias, donec litatum esset. Livius lib. 41. *Tribus bubus perlitasse negavit. Senatus majoribus hostiis usque ad litationem sacrificari iussit*. Florus 4, 2. *Nec perlitare centum victimis potuerat*. Et alludens Plautus in Pseudolo: *Eadem duo græges virgarum inde ulmeorum adegero, Ut hodie ad litationem huic suppetat satius Iovi*. Ludix in hac superstitione Varro. Alii sacrificantes vel centum victimis litasse se non putabant, nisi certis signis id animadvertisset docuissetque aruspex. At Varro sua hecatombe ex voto datâ se litasse ait nulla cura extorta

rura

Et damna noctis tristis ostendit dies.

Clyt. Utrumne doleam, læter an redacem virum?

Remeasse; lætor. vulnus at regni gravè 580.

Lugere cogor. redde jam Graiis; pater

Altiſona quatiens regna, placatòs deos.

Nunc omne læta fronde veletur caput.

Sacrifica dulces tibia effundat modos;

Et nivea magnas victima ante aras cadat. 585

Sed ecce turba tristis, incomptæ comas,

Iliades adſunt: quas super celſo gradu

Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

Antiquæ vitæ nullus civium cœtus * CHO-

nam inſpiciendorum? quid ita? quia
litare dictum à luere, luere autem ſol-
vere: qui ergo voto ſe ſolvit, litat.
Virgitur à Manibus parentare & infe-
tiò dare, ita ſuperis à diis litare ſum-
ptum & tranſlatum, ut ſignificet ultio-
ne fatiſfacere. Medea: plura non ha-
bit, dolor, Que tibi litarem. Cicero
pro Flacco. Litemus igitur Lentulo,
parentemus Cethego, revocemus eſectos.
Auctor de bello Hispaniè: Ita pri-
mò duorum centurionum interitio hac
adverſariorum pœna eſt litata. Florus
lib. 2. cap. 4. Stricte in principum colla
ſecuræ legatorum. Manibus litavero.
Appuleius lib. 5. Tunc injurie mee li-
tatum crediderim, cum ejus comas, quas
iſſu manibus ſubinde aureo nitore per-
frinxi, detraſerim. Poſtquam ſatis pœ-

narum Ilio ſolutum eſt: poſtquam ſat
ſupplicii ob Ilium exciſum dii à nobis
expectaverunt, ſol & ſerenitas rediit.
Gronovius.

578. Damna] Cladem & damnum
amiſſa noctu claſſis. *Faynabius.*

581. Pater] Iovem uſurpat patrem.
Vide Hippol. 299. quamvis Pollux &
Helenà Iovis editi ovo ſoli dicantur.
Idem.

583. Læta] Corona triumphali.
Idem.

584. Sacrifica] Sactis adhibita.
Idem.

585. Nivea] Diis ſuperis debita.
Oedip. verſ. 549. *Idem.*

586. Turba] Troades captiva. *Id.*

588. Phœbas] Caſſandra Phœbi va-
tes. *Idem.*

* CHORUS ILIADUM. CASSANDRA.

Chorus Iliadum Troiæ fata casumque luget, Cassandra furore Phœbeie correpta, quæ Agamemnoni imminent, vaticinatur.

Chor. **H**eu quam dulce malum mortalibus additum,
 Vitæ dirus amor: cum pateat malis 590
 Effugium, & miseros libera mors vocet,
 Portus æterna placidus quiete!
 Nullus hunc terror, nec impotens
 Procella Fortunæ movet,
 Aut iniqui flamma Tonantis. 595
 Pax alta. nullos civium cœtus

* CHORUS. CASSANDRA.]
 Flor. CHORVS ILIADVM.
 CASSANDRA. Gronovius.

589. *Heu quam dulce*] Hexameter
 Sapphonem poetriam scripsisse Atti-
 lius tradit grammaticus. Sunt hoc lo-
 co mirè confusa carminum variorum
 genera, ut supra Chori Bacchici in
 Oedipo. *Fabritius. Quam dulce malum mortalibus additum,*] Merito re-
 prehendit Gruterus, qui additum pro
 spurio uncis seferant. Non tolerabi-
 le modo, sed & lectum est. Virgilius
 in sexto: *nec Teucris addita Iuno V-*
quam aberit. Vbi Servius: *inimica. est*
autem verbum Lucilii & antiquorum:
ut Plautus: Argus quem quondam Ioni
Iuno custodem addidit. Macrobius clari-
 us, lib. 6. Saturn. 4. *Affixa & per hoc*
infecta atque inimica: & est ex Lucilio
sumptum: Si mihi nunc prator set ad-
ditus, atque agit me. Sed de hoc su-
 pra ad Hercul. Parentem. Gronovius.

590. *Dirus*] Etiam in miseris. *Farn.*
Pateat] Per mortem, quæ Stoicis por-
 tus aliquando petendus, nunquam re-
 cusandus. *Herc. Fur. vers. 425. Idem.*
 595. *Iniqui*] Obliquum fulmen.
Idem.

596. *Pax alta. nullos*] Castigat hic
 Gruterus jure, qui putent laudati pa-
 cem, quæ cunctis careat belli incom-

modis, & enumerati belli mala: ipse
 censet tractari felicitatem mortuo-
 rum. Nè hoc quidem. sed mortem
 contemnentium. Nam jam illo ver-
 su: *Non hunc terror: quem putas*
Hunc dici? nam portum mortis? sic
volunt. Immo hunc, Qui vultus A-
cheruntis atris, Qui Stygarivitem non
tristis videt. Huc referuntur omnia
 media. Ideoque post, *levium deorum,*
 non ponenda *τελειά τροσι γρη,* sed
 colon, vel *ἡμικαλον* continent enim
 superiora *ἄποδοσι* sermonis, cuius
σε εγν αἰετι εγν sequitur *αἰετιαις.*
 Mors, inquit, est portus tranquillus.
 Qui mortem non metuit, sed lætus
 adit, hunc nullus terror, nulla calamitas,
 non fulmen movet. pace alta fru-
 tur. non seditiones, non inimicum
 superiorem, non tempestatem & nau-
 fragium, non prælia, non incursiones
 hostiles, non excidia urbium timer.
 non potest servire cogi. ridet abeu-
 tem fortunam & excedentes deos ady-
 tis arisque relictis, quibus ipse steterat.
 Denique, rex est, & celestibus par.
 Clauditur periculis illo *ponere finem.*
 Ibi ergo subjiciatur finiti sermonis no-
 ta. Gronovius. *Nullos*] Non civium
 ardorem prava jubentium, non vultum
 instantis tyranni, &c. Imitatio Ho-
 rat. 3. 3. Od. q. d. mortis contemptor
 omnia contemnit, *Farnabius.*

Timet, aut minaces victoris iras;
 Non maria asperis infana Coris:
 Non acies feras,
 Pulvereamque nubem, 600
 Moram Barbaricis equitum catervis;
 Hosticâ aut muros populante flammâ,
 Urbe cum tota populos cadentes:
 Indomitumve bellum. perrumpet omne
 Servitium contemptor levium deorum, 605
 Qui vultus Acherontis atri,
 Qui Styga tristem non tristis videt,
 Audetque vitæ ponere finem.
 Par ille regi, par superis erit.
 O quam miserum est nescire mori! 610
 Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
 Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes.

Non

598. Coris.] Ventis. de Coro Thyest.
 ref. 576.

600. Pulvereamque nubem] Florent.
 Pulvereamque nubem. Gronovius. Pul-
 vereamque] Οἷς τ' ἄπο πρὸς τὴν ἡ-
 νίος ἀλλ' ἀγρὶ ἀδάνης. Farna-
 bius.

605. Perrumpet omne Solus] Quod
 omne? Plenius & præclare Florentin.
 perrumpet omne Servitium contemptor
 levium deorum. Qui sint leves dii, di-
 ximus ad Troadas. Gronovius.

605. Vultus Acherontis] Hic locus
 plane est ex illo, — *Strepitumque A-
 cherontis avari Subjecit pedibus.* Quam
 Epicuræam sententiam Virgilius à ma-
 gistro suo Scitone didicerat. Epicuri
 autem & Metrodori adeo studiosus
 fuit Seneca, ut nesciam quare Stoicum
 quidam illum malint quam Epicu-
 reum: quod ejus Epistolæ palam cla-
 mant. Scalig.

607. Tristem non tristis] *Αντιθεσις*
πολυπρωτῶν. Farnabius.

610. Mori!] Quod effugium est
 & portus ex miseris. Sup. *Idem.*

611. Noctē funesta,] Excidium Troiæ

in noctem incidisse consentaneum est
Æschylo in *Agamemn.* & *Euripidi* in
Hecuba. auctor parvæ *Iliadis* idipsum
 probat: *Νοξὲ δὲ ἤν' ἔμετοί τε, λαο-
 πρῶδ' ἂν ἐπὶ τοῖς σελῶν.* *Petronius*
Arbiter, in *Troia* *Halosi*: *Iam plena*
Phœbe candidum extulerat jubar, *Mi-
 nora ducens astra radiante face,* *Cum*
inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant claustra, &c. Sed quæ
 nox illa fuerit, nemo facile certo di-
 xerit, qui sciat *Hellanicum*, *Diony-
 sium Argivum* & *Lysimachum* prodi-
 disse *Troiam* captam *xii. Febr.* *Cal-
 listhenem* vero *lib. 2.* *Græcæ* *his-
 toriæ,* *Februario* *ineunte.* Qui *Attica*
scripserunt, in octavum diem hujus
 mensis desinentis hanc cladem reji-
 ciunt: nec defuerunt, qui ad octavum
 desinentis *Marci* id reulerint. *Der-
 cylas* autem & *Agius* contendunt fu-
 nestæ hujus noctis diem fuisse octa-
 vum desinentis *Παυῖνος*, hoc est, si
Corinthios audimus, *Iulii*; sicut *Bœo-
 tios* sequimur, *Maii.* hæc ex *Euripidis*
scholiis Græcis, & *Clemente Agyptio*
decerpti. *Delrius.*

Non illa bello victa, nec armis,
 Ut quondam Herculeæ cecidit pharetra:
 Quam non Pelei Thetidisque natus,
 Charusque Pelidæ nimium feroci
 Vicit, acceptis cum fulsit armis,
 Fuditque Troas falsus Achilles:
 Aut cum ipse Pelides animos feroces
 Sustulit luctu, celeremque saltu
 Troades summis timuere muris.
 Perdidit in malis extremum decus,
 Fortiter vinci, restitit annis
 Troia bis quinis,
 Unius noctis peritura furto.
 Vidimus simulata dona molis immensæ;
 Danaumque fatale munus duximus nostra
 Creduli dextra: tremuitque sæpe

615

620

625

Limi-

615. *Non illa*] Sed insidiis & dolo. *Farnabius.*

614. *Ut quondam*] Sub Laomedonte. vers. Troad. 131. & 726. *Idem.*

615. *Pelei*] Achilles. *Idem.*

616. *Charusque*] Patroclus Achilles armis indutus. *Idem.*

620. *Sustulit*] Κλαίει φίλος ἐπεί οἱ μεμνημένῳ, &c. Πατρόκλεις ποθέων ἀνδρῶν τε. *Idem.* *Celeremque*] Πόδας ὠκυμῖ, ὠκυμυροῦ. Achilles autem saltus Troiæ excidio fatalis. *Lycophr. & Lucian. lib. περὶ ὀρχήσεως. Idem.*

625. *Unius noctis peritura fato*] Concors illa vulgarium scriptorum lingua mendax. Ut scribere debuisse Poëtam iudicat Gruterus, *furto*, ita etiam scriptisse sancit cum Lipsiano Florentinus. *Gronovius. Furto.*] Dolis & insidiis. *Farnabius.*

626. *Dona*] Minervæ pro reditu vota. *Id. Mōlis immensæ;*] Equi Duratei sive πολιορκητικῶν fuerit illud *μηχανήμα*, seu porta equi insigni picta per prodicionem Græcis aperta, seu mons Hippius in quo ex insidiis Græ-

ci Troianos interceperunt simulque urbem irruerunt, seu denique equitatus Græcorum. *Idem.* Magnus fuerit oportet equus Durateus, in cuius alvo tot duces inclusi fuerunt, quot refert Isacius, dicto loco, *ἰπποτέκτων ὁ Παιονοπίως ἡδὲ ἐποίησε τὸ Δύρειον ἰπποῶν εἰς ὃν πενήτηρον, ἢ τετραχίλιοι. ἢ καὶ ἐμὲ καὶ ἄλλους εἰσελθόντες ἐβλήθησαν ἐν τῷ ἵππῳ.* Petronius; *Aperitur ingens claustrum & abducti specus, Qui castra caperent — molem hujus equi declaravit Homer. dicens; Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἰπποῶν καὶ ὀρεινοῦ.* & Virgilius; *Demissum lapsi per funem.* nam sic quoque altitudo demonstrata est, inquit Fabius lib. 8. *Inst. Orat. c. 3. Delir.*

627. *Fatale*] Primo enim exitum est Ilium propter equos Herculi ex pacto non datos à Laomedonte: secundum per equum Durateum, de quo hoc in loco; tertio per equum qui valvis interceptus Romanis irruendi potestatem fecit, cum Ilienses Cinnam Cos. in urbem recipere noluerunt. *Farnabius.*

628. *Creduli*] Sinoni fidem habentes. *Idem.*

630. *Con.*

Limine in primo fonipes, cavernis

Conditos reges bellumque gestans: 630

Et licuit versare dolos, ut ipsi

Fraude sua capti caderent Pelasgi.

Sæpe commotæ sonuere parmæ,

Tacitumque murmur percussit aures;

Et fremuit male subdolo 635

Parens Pyrrhus Ulyssi.

Secura metus Troica pubes

Sacros gaudet tangere funes.

Hinc æquævi gregis Astyanax;

Hinc Amonio desponsa rogo, 640

Ducunt turmas: hæc fœmineas,

Ille viriles.

Festæ matres votiva ferunt

Munera divis: festi patres

Adeunt aras. unus tota est 645

Vultus in urbe.

Et,

630. *Conditos reges*] Quos recensent Smyrnaeus, Coluthus & Virgilius. Farnabius.

631. *Versare*] In ipsos auctores suos vertisse dolos, *si mens non lava fuisset*. Idem.

633. *Sape*] *Atque utero sonitum quater arma dedere*. Idem.

634. *Percussit aures*,] Verberavit nam Stoicis, ut Archedemo in lib. de voce, Chrysippo lib. 2. Natural. Antipatro, & Diogeni apud Laërtium l. 7. vox corporatum quid est: quia (inquunt) omne quod facit & patitur corporatum: vox & sonus patiuntur, cum à locis solidis & laxibus repelluntur, vel restringuntur; faciunt cum auribus, ut ceræ annulus, imprimuntur. Idem censuit Epicurus, ut docet discipulus ejus Lucretius lib. 4. Contra Cyrenæi & Pyrrhonicis sonum nihil esse putabant, Peripatetici non perfectum, sed imperfectum quoddam

corpus esse volunt, nempe qualitatem quandam sensilem ex violentia corporum vel aëris collisione ac motu natam. Delrius.

635. *Male*] Agre inductus ab Ulysse, ut dolis uteretur *μυστε πειρασ* & simplex Neoptolemus viribus magis quam fallaciis freris, quod ἦδ' & illi apud Ulyss. in Philocheite tribuit Sophocles, *ἔφλω γδ εἰδὲν ἐν τέρυς πορπτεῖν ἡγώνης*, &c. mox: *Αἰετὲν ἔταυε* & *αἰετὸς βίωυ τ' ἀνδρ' ἀγειν καὶ ἐν δόλοισιν*. Farnabius.

637. *Secura*] *Circum pueri innuptaque puellæ Sacra canunt funemque manu contingere gaudent*. Idem.

639. *Æquævi*] Puerorum. Idem.

640. *Amonio*] Polyxena, quæ postea desponsata erat rogo Achillis Theſſalici ducis, Troad. vers. 360. Idem.

643. *Votiva*] Pro filiorum reditu. Idem.

645. *Vnus vultus*] Latitiæ. Idem.

Et, quod nunquam post Hectorcos

Vidimus ignes, læta est Hecube.

Quid nunc primum, dolor infelix,

Quidve extremum deslere paras?

Mœnia divûm fabricata manu,

Diruta nostra?

An templa deos super uista suos?

Non vacat istis lacrimare malis.

Te, magne parens, flent Iliades.

Vidi, vidi, senis in jugulo,

Telum Pyrrhi vix exiguo

Sanguine tingui.

Cass. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petit,

Troades, & ipsæ vestra lamentabili

Lugete gemitu funera. ærumnæ meæ

Socium recusant. cladibus questus meis

Removete. nostris ipsa sufficiam malis.

Chor. Lacrimas lacrimis miscere juvat.

Magis exurunt, quos secreta

Lacerant curæ. juvat in medium

Deslere suos. nec enim, quamvis

Dura virago patiensque mali,

Poteris tantas flere ruinas.

Non quæ verno nobile carmen

650

655

660

665

670

Ramo

647. *Post Hectores*] Post redemptum rogoque datum Hectoris corpus. Farnabius.

651. *Mœnia*] Murorum munitiones, Troiæ mœnia. Troad. vers. 476. Idem.

655. *Te, magne parens, flent Iliades.*] Suspitor fuisse: flentus Iliades. Gron. Magne parens,] Priamæ. Farnabius.

657. *Vix exiguo*] *Exiguum senis Priami Iovis ara cruorem Combiberat.* Vide vers. 45. Troad. Idem.

659. *Cohibete*] Cohibete luctus vestros de patre meo. meæ sunt istæ solius partes: vos funera vestrorum lu-

gete. Idem. *Lacrimas, omne quas tempus petit*] Flor. petet. Nic. Heinsius malebat: omne queis tempus patet. Ovidius: lacrimarum longa manere Tempora vos poterunt. ad opem brevis hora ferendam est. Gronovius.

666. *In medium*] In commune. Farnabius.

667. *Nec enim, quamvis*] Flor. nec tu quamvis. Gronovius.

668. *Dura*] Indurata malis, vitili animo scemina. Farnabius.

670. *Quæ verno nobile carmen*] Flor. mobile. An juvat Persius: liquido cum

plasmate guttur Mobile colluerit. Gron.

671. Ra-

Ramo cantat tristis aëdon,
 Ityn in varios modulata sonos;
 Non quæ tectis Bistonos ales
 Residens summis impia diri
 Furta mariti garrula deflet;
 Lugere tuam poterit digne
 Conquesta domum : licet ipse velit
 Clarus niveos inter olores
 Istrum cygnus Tanaimque colens
 Extrema loqui : licet Alcyones
 Ceyca suum fluctu leviter
 Plangente sonent, cum tranquillo
 Male confisæ credunt iterum
 Pelago audaces, fœtusque suos
 Nido pavidæ titubante fovent :
 Non si molles imitata viros
 Tristis laceret brachia tecum,
 Quæ turritæ turba parenti

675

680

685

Pectō-

671. *Ramo cantat querula Edonis,*] Est à Fabricii scriptis. mei enim no-
 vem *tristis Edonis*. lectio vetustior edi-
 torum, *querula aëdonis*. recentior, *tri-
 stis aëdon*. Sic Gruterus. At omnium
 vetustissimam, & ipsius auctoris hanc
 postremam fuisse satis probat Flor. ex-
 hibendo : *tristis aëdom*. Gronovius.
 672. *Ityn*] Seu Itylum, filium Te-
 rei à Procne & Philomela intefec-
 tum, patrique appositum in ultio-
 nem stupratæ ab eo Philomelæ. *Idem*.

673. *Quæ tectis Bistonos ales*] Flor.
Bistonos. Idemque cum Lipsiano: *gar-
 rulanarrat*. Gron. *Bistonis*] Hirun-
 do, in quam iras mariti fugiens Procne
 (ut alii *Philomela*) versa est conjux
 Tereti regis Thraciæ, cujus Bistonis ci-
 vitas & stagnum. *Farnabius*.

675. *Furta*] Adulterium. *Idem*.

679. *Istrum*] Thraciæ fluv. *Idem*.
Cygnus] In quem versus est Cygnus,
 de quo Troad. 180. *Idem*. *Tanaim*-

que] Morti vicina suavius canere di-
 citur olor. Vide Hippol. v. 301. *Idem*.

678. *Alcyones*] Aves illæ, in quas
 mutati sunt Ceyx rex Trachinis in Æ-
 gæo submersus cum Alcyone uxore
 Nepruni filia, quibus avibus nidifi-
 cantibus fœtumque intra 7. ut alii 14.
 dierum spatium educentibus tempore
 hyberno, mare pacatur, quod tempus
Alcedonia dicitur. *Idem*.

682. *Plangente*] Fluctuante. *Idem*.

686. *Molles*] Gallos Cybele sæ-
 cerdotes semiviros quibus (ab Aty
 puero Cybelæ dilecto, quod in Nym-
 pha Sagaritide peccasset, in furorem
 à deo verso sibi que pondera acuto fili-
 ce amputante) *venit in exemplum fu-
 ror hic, mollesque ministri* Cadunt ja-
 ctatis vilia membra comu. *Idem*.

688. *Quæ turritæ*] Cybele, quæ ci-
 vitatis Midæ clausæ muros capite sub-
 levavit atque ita est ingressa. vel quod
primis turres urbibus illa dedit. an quod
 eadem quæ Vesta, id est terra? *Idem*.
 Nn 4 689. Pectō-

Pectora rauco concita buxo
Furit, ut Phrygium lugeat Attin.

Non est lacrimis, Cassandra, modus:
Quia quæ patimur vicere modum.

Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime superos reor.

Cass. Vicere nostra jam metus omnes mala.
Equidem nec ulla cœlites placo prece:

Nec, si velint sævire, quò noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumpsit suas.

Quæ patria restat? quis pater? quæ jam soror?
Bibere tumuli sanguinem atque aræ meum.

689. *Pectore rauco concita, buxum Ferit,*] Lipsius agnoscit de tibia ex buxo hæc accipi posse: tamen occultiore m rium præire membranas: *Pectora rauco concita buxo Ferit:* solitos quippe fanaticos pectora sibi tundere pinu aut buxo. Huic amicus hoc reponit: *buxum ferit*, buxeas tibias inflat: sic Staius, sic Claudianus & alii *buxi* vocula usi: buxo illi canebant, sed pinu pectora illidebant. Et sane peccavit Lipsius, quum etiam buxo putavit usos ad tundenda pectora. Sed libens interroget Senecæ interpretem, ubi legitur *ferire fistulam, tibiam, buxum, loton, avenas, arundinem*, pro inflare? dein qui fistula cantans aut tibia promeruerit, ut ejus pectus raucum dicatur? At *buxum raucum*, ut *rauca buccina*, raucò cornu cantu, *rauca signa tubæ*. Propertius: *Tibia nocturnis succumbat rauca choreis*. Turbam quidem illam raucò pectore buxum ferientem nullaratio fert: at in illa membrana: rum toties sidiissimatum scriptura possumus intelligere eandem turbam non buxo ferientem pectora concita, sed ferientem (pinu nempe) pectora concita consternata & in furorem acta buxo, seu tibia furiosa, ut Ovidius appellat è buxo. Ita tollitur omnis difficultas: & hoc sentit etiam Scaliger. Sed si]

Florentinum audimus, Seneca brachiorum laceratione contentus fuit, pinus impulsus hic memorare prætermisit. Nam super Lipsianam mutationem pro *ferit* habes *Furit*. Quæ turritæ matri fuit & bacchatur concita pectora vel mentes buxo. Sic sermo magis est poeticus. Staius: *alium tibi, Bacche, furorem iuravi*. Hoc igitur teneamus. Statim idem: *Lugeat Attin*, non *Atyn*. Gronovius.

690. *Attin,*] Suprà ad vers. 676. De Atti ab Arnobio, Eusebio & Fulgentio, post Epicharmum, Sosidem Atticum, aliosque multa digna lectione & cognitu jucunda referuntur. *Delrius*.

693. *Sacratas*] Apollini. *Farnab. Diripis capiti infulas?*] Flor. rectius deripis. Sequenti: *maxime superos putem*. Gronovius. *Deripis*] Quia promisso & fuso capillo vaticinabantur. Plautus: *Hariolosiam, capillum promittam*. Tibullus lib. 2. *Hæc cecinit vates, & te sibi Phœbe vocavit: Iactavit fusa sed caput ante comâ*. *Delrius. Infulas?*] Filamenta lanæ. *Farnab.*

700. *Tumuli*] Achilles tumulus bibit sanguinem Polyxæ sororis. *Troad.*

690

695

700

Quid

Quid illa felix turba fraterni gregis?
 Exhausta nempe: regia miseri senes
 Vacua relictæ, totque per thalamos vident,
 Præter Lacænam, cæteras viduas nurus.
 Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
 Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
 Experta leges, induit vultus feros.
 Circa ruinas rabida latravit suas,
 Troiæ superstes, Hæctori, Priamo, sibi.
 Chor. Silet repente Phœbas, & pallor genas,
 Creberque totum possidet corpus tremor.
 Stetere vittæ. mollis horrescit coma.
 Anhela corda murimure in cluso fremunt.
 Incerta nutant lumina; & versi retro
 Torquentur oculi. rursus immites rigent.
 Nunc levat in auras altior solito caput

705

710

715

Gra-

Troad. vers. 360. Farn. Ara] Iovis Hercii ara bibit stertis Polytis sanguinem Priamici patris mei. Troad. vers. 25. Idem.

702. Regiam miseri senis Vacuam relinqui,] Haber aliquid scrupuli vident. qui enim? Itaque alii conjiciant, relictæ, vel videt, ut de Hecuba intelligatur. Sed melius Etruscus: regia miseri senes Vacua relictæ. Intellige de vilibus feniculis, quos in Troiæ ruinis reliquerant Græci tanquam inutile pondus. Vident autem, est cogitant, sciunt, recordantur, commemorant. Gronovius. Miseri] Priami. Farnabius.

703. Totque] Quinquaginta in tus thalami, spes tanta nepotum. Vid. v. 32. Troad. Idem.

704. Lacænam,] Helenam, quæ Paridi, deinde Deiphobo fuerat nupta. sed hoc indignanter. Idem.

705. Tot illa] Troad. vers. 32. Id. Regimen] Regina. Idem.

706. In ignes] Liberos immaturis rogis crematos. alii ad Paridem referunt. Vide Troad. vers. 36. Idem. Fa-

torum] Mutata in canem. Troad. vers. 978. Idem.

707. Induo vultus] Mutata fuit Hecuba in canem, juxta Euripidem, Lycophronem, & Asclepiadem. alii, quia, ut fures canis latratu, Græcos Hecuba maledictis & convitiis sic infecuta, fabulam confictam volunt, in Menæchm. Plautus, & Cicero 3. Tusc. Delrius.

710. Silet repente] Cassandra afflata est numine Phæbi iam propiore. Farnabius. Ex sequentibus nonnulla ad Virgillii Aneid. 6. Delrius. Pallor] Non vultus, non color unus. Farnabius.

712. Stetere] Inhorruere. Non compta mansere coma. Idem.

713. Anhela] Pectus anhelum. Et rabie fera corda tument. Idem.

714. Incerta] Torquet ad hæc oculos totoque vagantia cælo Lumina. Id.

716. Levat caput] Flexibile caput fanatici jactabant. unde Vivianus I. C. Sifervus inter fanaticos non semper caput jactaret. l. 1. D. de ædilit. edict. Delrius. Altior] Majorque videri Nec mortale sonans. Farnabius.

Graditurque celsa. nunc reluctantes parat

Referare fauces; verba nunc cluso male

Custodit ore, Mænas impatiens dei.

Cass. Quid me furoris incitam stimulis novi,

720

Quid mentis inopem sacra Parnassi juga

Rapitis? recede, Phœbe. jam non sum tua.

Extingue flammam pectori infixam meo.

Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?

Jam Troia cecidit. falsa quid vates ago?

725

Ubi sum? fugit lux alma, & obscurat genas

Nox alta, & æther abditus tenebris latet.

Sed ecce gemino sole præfulget dies;

Geminumque duplices Argos attollit domos.

Idæa cerno nemora. fatalis sedet

730

Inter potentes arbiter pastor deas.

Timete reges, moneo, furtivum genus.

Agrestis ille alumnus evertet domum.

Quid ista vecors tela fœmineâ manu

Destricta præfert? quem petit dextrâ virum

735

Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?

Quæ

718. *Cluso*] Murmurat. *Farnab.*

719. *Mænas*] Vates furibunda.

Oed. vers. 436. *Idem. Impatiens*] *At*

Phœbi nondum patiens immanis in antro

Bacchatur vates magnum si pectore pos-

sit Excussisse deum. *Idem.*

720. *Stimulus*] Ut divina. fatidici

spiritus impetu. *Et stimulos sub pectore*

vertit Apollo. *Idem.*

721. *Sacra*] Phœbo sacra. *Idem.*

722. *Non sum tua.*] Sed Agamem-

nonis. *Idem.*

723. *Flammam*] Divinationem. *Id.*

724. *Cui nunc*] In cuius nunc tan-

dem usum & utilitatem vaticinor. *Id.*

725. *Falsa*] Non credita. *Troad.*

vers. 35. *Idem.*

728. *Sed ecce*] *Et solem geminum*

& duplices se ostendere Thebus. Enthéis

ut & ebris dupla se ostentant obje-

cta propter oculorum musculos, vel

spiritus ardore contractos vel humidi-

tate solutos, unde oculus alter in su-

perna contruditur, in imum dejicitur

alter, ita uterque sua apprehendit.

Idem.

730. *Idæa*] Montis Idæ. ubi Paris

tulit sententiam de malo aureo. *Idem.*

731. *Arbiter*] Paris. respicitque ad

Ægisthum, quem postea vocat agre-

stem alumnus, Agamemnoni Myce-

niſque non minus faralem quam Troiæ

Paridem. *Idem.*

732. *Furtivum*] Furtiva Venere na-

tum Ægisthum. *Idem.*

733. *Agrestis ille alumnus*] Mox

enim ut natus, projectus est & a capris

nutritus, unde nomen. *Idem.*

736. *Lacæna*] Clytæmnestra. *Id.*

Cultu ferrum Amazonio] Delius no-

tavit olim *Amazonium* legi in omni-

bis scriptis: sed præterea, *Lacæna*

ferrum

Quæ versat oculos alia nunc facies meos?

Victor ferarum colla vexatus jacet

Ignobili sub dente Marmaricus leo,

Morsus cruentos passus audacis lææ.

740

Quid me vocatis sospitem solam è meis,

Umbræ meorum? te sequor, totâ pater

Troia sepulte. frater, auxilium Phrygum,

Terrorque Danaûm, non ego antiquum decus

Video, aut calentes ratibus exustis manus:

745

Sed lacera membra, & faucios vinco gravi

Illos lacertos. te sequor, nimium cito

Congresse Achilli Troile. incertos geris

Deiphobe vultus, conjugis munus novæ.

Juvat per ipsos ingredi Stygios lacus;

750

Juvat videre Tartari sævum canem,

Avidique regna Ditis. hæc hodie ratis

Phlege-

ferrum cultu. Certe & nobis ubique occurrit *Amazonium*, non *Amazonio*. Liber optimus: *Lacena vultu, ferrum Amazonium gerens*. Facies & habitus corporis Laconicus, ferrum Amazonis. *Gronovius*. Cultu] More Amazonio armata. *Ferrum*] Bipennem, secutum. *Farnabius*.

738. *Colla vexatus jacet*] Tacitus lib. 6. *Annal. faucesque jam exanimis laqueo vexata*. Cur ergo Florent. *colla sublimis jacet*. An, *colla subcisus*? Gronovius.

739. *Ignobili*] Respicit ad Egisthum ex incestu natum. *Farnabius*. *Marmaricus*] Ingens & fortis leo, quales in Marmarica regione Africae versus Egyptum. *intelligit autem Agamemnona*. Idem.

740. *Lææ*.] Clytæmestræ. *Idem*.

743. *Troia*] Troad. vers. 29. *Idem*. *Frater*.] Hæctor, loquitur juxta communem sententiam. nam Porphyrius testimonii Ibyci & aliorum probat Hæctorem non Priami, sed Apollinis filium fuisse. vide Scholiastem Home-

ri Iliad. 7. *Delrius*. *Auxilium*] Hæctor, quo stante stetit Ilium. Troad. v. 31. & columen patriæ, &c. v. 120. Troad. *Farnabius*.

744. *Non ego*] Non exuvias indutum Achillis. *Idem*.

745. *Aut calentes*] *Non Danaum Phrygios jaculantem puppibus ignes*. *Idem*.

746. *Sed lacera*] Sed per pedes trajectum lora tumentes Raptatum bigis. Vide Troad. vers. 742. *Idem*. *Vinco gravi Fortes lacertos*.] Flor. *Illos lacertos*. Qua vi Cicero Philipp. 2. *Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate*. Gronov.

747. *Nimium*] *Infelix puer atque impar congressus Achilli*. *Farnabius*.

948. *Incertos*] *Quem lacerum crudeliter ora*, &c. *Vix adeo agnovit Aeneas* 6. *Æn*. *Idem*.

749. *Conjugis*] Helenæ, à qua, sumptrema nocte, proditus est Græcis. *Idem*.

752. *Ratis*] Charonis cymba, quam videre anthea sibi videtur. *Idem*.

754. *Vitam-*

572 L. ANNÆI SENECAE
Phlegethontis atrī regias animas vehet,
Victamque, victricemque. vos, Umbrae, precor,
Jurata superis unda te pariter precor,
Referate paulum terga nigrantis poli, 755
Levis ut Mycenās turba prospiciat Phrygum.
Spectate miseri. fata se vertunt retro.

Instant sorores squallidae.
Sanguinea jactant verbera. 760
Fert læva semustas faces.
Turgentque pallentes genæ,
Et vestis atrī funeris
Exesa cingit ilia;
Strepuntque nocturni metus,
Et ossa vasti corporis 765
Corrupta longinquo situ
Palude limosa jacent.
Et ecce defessus senex
Ad ora ludentes aquas 770
Non captat, oblitus sitis,
Mœstus futuro funere.
Exultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.

754. *Victamque,*] Meam, & Agamemnonis. Farnabius.

755. *Jurata*] Styx. Hercul. Fur. vers. 606. & 11. 1103. *Idem.*

756. *Nigrantis*] Antarcīci. & quem sub pedibus nox atra videt manesque profundi. Hercul. Fur. vers. 606. & 1103. *Idem.*

757. *Levis*] Vt umbrae Troianorum videant Agamemnona Mycenarum regem ab uxore caesum, ad suum solatium, veluti inferias sibi relatas. *Id.*

759. *Sorores*] Furiae. Thyest. v. 78. Med. vers. 957. *Idem.*

762. *Ardentque pallentes genae,*] Fl. cum Lipsiano : *Turgentque.* Medea : *lumina huc tumida alleva,* Ingrate Iason. Cicero in Vatinius : *oculis emi-*

nentibus, inflato collo, tumidis cervicibus. Suetonius Tiberio : *semel omnino ex occurſu visam adeo contentis & tumens oculis persecutus est.* Gronov.

763. *Atri*] Funestri apparatus & ominis. Farnabius.

766. *Vasti*] Gigantum. *Idem.*

769. *Defessus*] Tantalus. Thyest. vers. 152. *Idem.*

772. *Mæstus*] Propter imminentem sui pronepotis necem. *Idem.*

773. *Exultat,*] Latatur Dardanus in ultionem prolis suae. *Idem.*

774. *Pater*] Tritavus Castandrae. *Idem.* Tritavus, nam Dardanus genuit Erichthonium, hic Troem. Tros illum, Laomedontem Ilus, Laomedontis filius Priamus genuit Castandram,

Chor.

Chor. Jam pervagatus ipse se fregit furor, 575

Caditque; flexo qualis ante aras genu

Cervice taurus vulnus incisa gerens.

Relevemus artus entheos. tandem suos

Victrice lauro cinctus Agamemnon adit;

Et festa conjux obvios illi tulit 780

Gressus. reditque juncta concordi gradu.

dicam, Homerus Iliad. 20. & Dionys. Hallicarnass. lib. 1. vide de Dardano Schol. Apollonii lib. 1. v. 916. Delt. 775. Pervagatus] Phœbas recedente spiritu exanimis cadit. Farnab. 776. Qualis ante aras gradu] Immo genu, ut Flor. Idem: Vulnus incertum gerens. Gronovius. 778. Relevemus artus entheos, tan-

dem] Non improbandum. Flor. tamēn: artus. ex deos tandem suos Victrice lauru. Idem. Entheos.] Oed. vers. 628. Farnabius. 779. Victrice] Suprà v. 384. Idem. 780. Conjuxque pariter obvios] Quod multo rectius codicem aliorum habere fatentur: Et festa conjux obvios: confirmat Florentinus. Gronov.

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON. CASSANDRA.

Agamemnoni reduci prædicit Cassandra fatum, nec creditur. Troad. vers. 34.

Agam. Tandem revertor fospes ad patrios lares.

TO cara salve terra. tibi tot Barbaræ

Dedere gentes spolia. tibi felix diu

Potentis Asiæ Troia submisit manus. 785

Quid ista vates corpus effusa, ac tremens

Dubia labat cervice? famuli, attollite.

Refovete gelido latice. jam recipit diem

Marcente visu. suscita sensus tuos.

Optatus ille portus ærumnis adest. 790

Festus dies est. Cass. Festus & Troiæ fuit.

Agam.

783. O cara] Vide quæ ad v. 386. suprâ. Farnabius.

786. Cur ista vates] Florent. Quid ista vates. Illud ab interprete. Gron. Vates] Cassandra à furore exanimis: quam cum cæteris captivis Agamemnon. præmiserat dono Clytæmnestræ, Farnabius.

788. Refovete] Frigida enim in faciem lætæ vultus adpersa, spiritus, qui ad faciem plurimi venire solent cogit, quibus congregatis redeunt sensibus functiones. Idem. Diem] Lucem. Idem.

791. Festus] Quo peritit. tu nostro exemplo festos cævis. Idem.

792. Aras

Agam. Veneremur aras. *Cass.* Cecidit ante aras pater.

Agam. Jovem precemur pariter. *Cass.* Herceum Jovem?

Agam. Credis videre te Ilium? *Cass.* Et Priamum simul.

Agam. Heic Troia non est. *Cass.* Ubi Helena est, Troiam puto.

Agam. Ne metue dominam famula. *Cass.* Libertas adest. 795

Agam. Secura vive. *Cass.* Mors mihi est securitas.

A. Nullum est periculum tibi met. *C.* At magnum tibi est.

Agam. Victor timere quid potest? *Cass.* Quod non timet.

Ag. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat Deum, 800

Retinete, ne quid impotens peccet furor.

At te, pater, qui sava torques fulmina,

Pellisque nubes, sidera & terras regis,

Ad quem triumphi spolia victores ferunt;

Et te sororem cuncta pollentis viri, 805

Argolica Juno, pecore votivo libens

Arabumque donis, supplice & fibra colam.

CHO-

792. *Aras*] Troad. v. 45. *Fagn.*

794. *Et Priamum*] Te scil. mox interficiendum, ut Priamum. *Idem.*

795. *Vbi Helena est, Troiam puto.*]

Lucanus lib. 5. *Tarpeia sede perusta*

Gallorum facibus, Veiosque habitante

Camillo, Illic Roma fuit. Gronovius.

Vbi Helena est,] *Vbi mala & adultera*

mulier est, qualis uxor tua Clytemne-

stra. namque Helena jam in Aegypto

erat. *Farnabius.* Non aderat ibi; sed

furens Cassandra vider, quae non erant.

Helena impuri mores noti. rapta à

Theseo, post nupsit Menelao, hujus

thorum reliquit, adulterum Paridem

secuta. nec Patridi fida, sed in Ilio cum

privigno Corytho, Paridis & Oenones

filio, commisit incestum, juxta Hella-

nicum in Troicis & Cephalonem Ger-

githium, Nicandrum. *Delrius.*

796. *Ne metue*] *Quod etiam ille de*

Clytemnestra subintelligens responderet,

non erit cur Clytemnest, ut dominam

metuas, quae mihi dilecta es. *Farnab.*

Libertas] Per mortem vicinam. *Id.*

800. *Deum,*] Phœbi numen, quo

afflatur. *Idem.*

801. *Ne quid*] Ne sibi manum in-

ferat. *Idem.*

804. *Ad quem triumphi*] Iovi de-

ferebantur & dicantur triumphalia

spolia, Romae *Feretrio*, in Graecia *Ni-*

xiphoesia; de quo Livius belli Mace-

donici lib. 2. & Spartianus in Hadria-

no: vel alludit ad Iovem *Prædatorem*,

cui pars aliqua prædæ debita, teste Ser-

vio 3. *Æneid.* vel denique ad Iovem

τρυφίτων seu *τρυφίτωνος*, cujus

mentio apud Plurarchum, Pausaniam

& Aristidem. Sed & Romanis Iupiter

Triumphator. *Delrius.*

805. *Te sororem*] *Supr. v. 541. Farn.*

807. *Arabumque donis,*] *Thure. Id.*

Fibra] *Thyest. vers. 754. Idem.*

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus Argivarum Herculis laudes canit nutriti scilicet Argis, cuius-que sagitta fato poscebantur ad secundum Troia excidium.

Argos nobilibus nobile civibus,
 Argos iratae carum novercae,
 Semper ingentes educas alumnos;
 Imparem æquasti numerum deorum:
 Tuus ille bisfeno meruit labore
 Allegi cælo magnus Alcides;
 Cui lege mundi Juppiter rupta
 Roscidæ noctis geminavit horas,
 Jussitque Phœbum tardius celeres
 Agitare currus, & tuas lente
 Remeare bigas, pallida Phœbe;
 Retulit pedem, nomen alternis
 Stella quæ mutat, seque mirata est
 Hesperum dici; Aurora movit

810

815

820

Ad

809. *Irata*] Iunoni Iovis expellibus liberis infestæ. *Farnab. Carum*] *Suprà* vers. 34. *Idem.*

810. *Alumnos;*] Et in his Herculem, qui Heben duxit uxorem, deorumque (non magnorum illorum qui duodecim, neque selectorum qui octo,) numerum prius imparem æquavit. *vel intellige* de tribus diis communibus, Marte, Bellonâ, Victoriâ, quibus additus Hercules. Potest & de Diis patriis intelligi qui ex Argivis seu Argis educati in deos relati sunt. Vide *Hercul. Fur.* vers. 24. *Idem.*

815. *Geminavit*] Seneca hic & in *Hercule Oetæo*, docet Herculem duabus noctibus fuisse genitum, ut *Propercii* lib. 2. *Juppiter Alcmena geminas requie verat Arctos, Et cælum noctibus sine rege fuit.* *Lycophron* adjicit unam noctem; *Clemens Alexandinus* liberalior in *αποκρίσει*. inquit; *ὁ Ζεύς ἑκείνην, ὁ μὲν Ἀλκυωνίως τρωάδας ἠδὲν παρθίας*

νύκτας. εἰ γὰρ αἱ νύκτες αἱ ἐνεία πρὸ ἀνγλάσθω μακραι, &c. & *Arnobius*, hoc imitatus lib. 4. contra gentes, ait; *Hercules natus est, qui in rebus hujusmodi patris sui transiit exsuperaretque virtutes. ille noctibus vix novem, unam potuit prolem extunderè, concinnare, compingere: at Hercules, Sanctus deus, natus de Thespio quinquaginta nocte una perdocuit, & nomen virginis ponere; & genitricum pondera sustinere.* *Idem.*

818. *Bigas;*] *Bigas Lunæ* tribuunt (ut soli quadrigas) quam trahunt equi, tauri, muli, vel cervi, quorum alter ater, albus alter. *Idem. Candida Phœbe;*] *Flor. pallida Phœbe: Retulit pedem nomen alternis Stella que mutat.* *Lipianus* quoque *pallida.* *Gronovius.*

819. *Alternis*] *Veneris stella.* Vid. *Hippol.* v. 748. & *Med.* v. 71. *Farnab.*

820. *Seque*] *Cum debuisset Lucifer appellari, id est, quod non matutinus ortus sit spatio solito.* *Idem.*

823. *Impo-*

Ad solitas vices caput, & relabens

Imposuit senis humero mariti.

Sensit Ortus, sensit Occafus,

Herculem nasci. violentus ille

Nocte non una poterat creari.

Tibi concitatus substitit mundus.

O puer magnum subiture cœlum!

Te sensit Nemeus arcto

Pressus lacerto fulmineus leo,

Cervaque Parrhasis.

Sensit Arcadii populator agri.

Gemuitque taurus, Dictæa linquens

Horridus arva.

Morte fœcundum domuit draconem,

Vetuitque collo pereunte nasci,

Geminosque fratres pectore ab uno

Tria monstra natos, stipite incusso

Fregit insultans: duxitque ad ortus

Hesperium pecus,

Geryonæ spoliū triformis.

823. *Imposuit senis humero mariti.*]

Fl. Imposuit seni collam marito. Gron. Mariti.] Tithoni. Farnabius.

824. *Sensit*] Phœbei iuinetis in-
certi missi desiderio. *Idem.*

825. *Violentus*] Τεχθῆναυ γδ ἔ-
δλυ μέγαν κὲ πολυάθλιον θεόν. τῆ-
τον ἔν ἐν ἐν μιᾷ νυκτὶ δάποτελεσθῆναυ
ἀδυνάτων. *Idem.*

827. *Tibi*] Tibi genito. *Idem.*

829. *Nemeus*] Herc. Fur. v. 223.
& 83. *Idem.*

830. *Fulmineus*] Rapidus, impo-
nens. quod epitheton apro magis con-
venit, cuius irati urunt dentes. *Idem.*

831. *Cervaque Parrhasis.*] A Par-
rhasia urbe Arcadiæ, vide Hercul. Fur.
vers. 221. *Idem.* Hoc ordine recenter
labores Herculis: 1. Nemeum leo-
nem. 2. æripidentem cervam. 3. aprum

Arcadium. 4. Cretensem taurum. 5. hy-
dram Lernæam. 6. Geryonem. 7. Dio-
medem. 8. Hippolytes Amazonis bal-
theum. 9. Stymphalides. 10. Hesp-
tidum draconem. 11. Cerberum. 12. Ilii
expugnationem. *Delrius.*

831. *Populator*] Aper, sus Eryman-
thius, Farnabius.

833. *Taurus*] Qui Neptuni ira in
Cretam missus trajecit in Peloponne-
sum, ubi ab Hercul. cæsus est. *Idem.*

835. *Morte fœcundum*] Hydram:
Hercul. Fur. vers. 240. *Idem.*

837. *Geminosque*] Trigeminum Ge-
ryona, Hercul. Fur. vers. 230. *Idem.*
Pectore ab uno] Flor. *Pectore ex uno.*
Et mox: *Geryonæ spoliū triformi-*
non Geryonis. Gronovius.

840. *Hesperium*] Amentia Hispan-
na, Farnabius.

Egit Threicium gregem,
 Quem non Strymonii gramine fluminis,
 Hebrive ripis pavit tyrannus;
 Hospitum dirus stabulis cruorem 845
 Præbuit sævis; tinxitque crudos
 Uleimus rictus sanguis aurigæ,
 Vidit Hippolyte ferox
 Pectore in medio rapi spoliū : & sagittis
 Nube percussa Stymphalis alto 850
 Decidit cælo.
 Arborque pomis fertilis aureis
 Extimuit manus insueta carpi,
 Fugitque in auras levioꝛe ramo :
 Audivit sonitum crepitante lamna 855
 Frigidus custos nescius somni,
 Linqueret cum jam nemus omne fulvo

Plenus

842. *Threicium*] Equos Diomedis regis Thraciæ. Herc. Fur. vers. 225. *Farnabius*.
 843. *Strymonii*] Thraciæ fl. *Idem*.
 844. *Tyrannus*;] Ipse Diomedes sui equis ab Hercule objectus. *Idem*.
 848. *Hippolyte*] Herc. Fur. v. 542. *Idem*.
 849. *Rapi spoliū & sagittas*.] De sagittis Amæzoni ab Hercule ablatis al- tum ubique silentium. Iraque conjece- rat Delcius: *spoliū*, & *sagittis Nube percussa*. Egrege. Gruterus tamen di- videre alios ad conjecturas ait, non se- nam & sagittas Amæzoni ablatas in- nuere nostrum Hercule Oetæo v. 972. ubi legit, *Sarmatica & manus Inten- dere arcum tela missurum valent*. Sed inopissima est illa lectio: nec Hercu- lis sagittæ magis *Sarmatica* quam *Per- sica* aut *Parthica* tela dici possunt. An alias sagittas non habuit quam ab Amæzonibus acceptas? An omnes Scy- thiæ Sarmatæ? Tu lege & explica cum Delcio, *sagittis* nube percussa decidisse Stymphalides. Quæ si mera conjectu- ra esset, dubium nullum relinqueretur,

Nunc sic & Florentinus. *Gronovius*. *Spoliū*,] Baltheum militare, quem gerebant virgines illæ unimamma. *Virg. Æneid. v. Alter Amæzoniam pha- retram, plenasque sagittis Threiciis; lato quem circumplebitur auro Balteus, & tereti subnectit fibula gemmâ. Delr.* 850. *Nube*] Herc. Fur. vers. 243. *Farnabius*.
 852. *Arborque*] Herc. Fur. v. 238. *Idem*.
 853. *Manus*] Manus Herculis cap- tentis spoliantisque arborem. *Idem*.
 855. *Crepitante*] Ramo aureo. sic *Virg. leni crepitabat bractæa vento. Id. Lamna*] Pro, lamina. Sic vocat aurea poma Hesperidum. Sic in Florentinis Pandectis *lamna* scriptum est, l. Q. Mucius 27. §. fin. D. de aur. arg. leg. differt autem lamina à bractæa, ut docet Valla; quamvis D. Hieronymus ad Fabiolam ea confuderit. Vide Cætel- lianum Cortam, in voce *Lamina*. *Delcius*.
 856. *Frigidus*] Venenosus draco, pervigil Hesperidum horti custos. *Farnabius*.

Plenus Alcides vacuum metallo.

Tractus ad cœlum canis inferorum

Triplici catena, tacuit, nec ullo

Latravit ore; lucis ignotæ

860

Metuens colorem. te duce succidit

Mendax Dardaniæ domus,

Et sensit arcus iterum timendos:

Te duce concidit totidem diebus

865

Troia, quot annis.

858. *Plenus*] Autcismalis onustus. *Farnabius.*

859. *Canis*] Cerberus, Hercul. Fur. vers. 820. *Idem.*

862. *Colorem*] Ipsa lux colorata non est, sed color sine luce cerni non potest, teste Aristotele lib. *Ἐξ αἰ-δῆσεως*, & Lucretio lib. 2. hoc sensu color luci à poetis tribuitur, quia colores illaprodit, quos celant tene-

bræ. *Delrius.*

862. *Mendax*] Perjura, perfida, promissis non stans. Vide Troad. 131, & 726. *Farnabius.*

864. *Iterum*] Troad. vers. 133. *Idem.*

865. *Totidem diebus*] Decimo igitur die Hercules Troiam expugnavit, quod non memini alibi legere. *Delr.*

866. *Quot annis.*] Decem. *Farn.*

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Cassandra vel illa non videns vaticinatur, vel in proscenio stans, que intus & in ἱερῶσιν gerantur de cæde Agamemnonis narrat.

Res agitur intus magna, par annis decem.

Reheu, quid hoc est? anime, confurge, & cape

Pretium furoris. vicinus victi Phryges,

Bene est! resurgis Troia. traxisti jacens

870

Pares Mycenas. terga dat victor tuus.

Tam clara nunquam providæ mentis furor

Ostendit oculis. video, & intersum, & fruor.

Imago visus dubia non fallit meos.

Specta-

867. *Par*] Cujus atrocitas decennales labores nostros æquat aut etiam superat. *Farnabius.*

869. *Pretium*] Hostis cæde & vindicta compensatum Phœbei numinis te fatigantis cruciatum. *Idem.* *Vicinus*] Hostium imperatore cæso. *Id.*

871. *Pares*] Tuæ ruinae corruentes. *Idem.* *Terga dat*] Vincitur. *Id.*

872. *Tam clara*] Tam evidentia & grata, sic enim ipsa exponit, vers. seq. *Idem.*

874. *Imago*] Quod in furore entheo non ratio fit. *Idem.*

875. *Specta-*

Spectamus. epulæ regia instructæ domo,
 Quales fuerunt ultimæ Phrygibus dapes,
 Celebrantur. ostro lectus Iliaco nitet;
 Merunq; in auro veteris Assaraci trahunt:
 Et ipse picta veste sublimis jacet.
 Priami superbas corpore exuvias gerens. 880
 Detrahere cultus uxor hostiles jubet,
 Induere potius conjugis fidæ manu
 Textos amictus. horreo, atque animo tremo.
 Regemne perimet exul, & adulter virum?
 Venère fata. sanguinem extremæ dapes 885
 Domini videbunt, & cruor Baccho incidet.
 Mortifera vincitum perfidæ tradet neci
 Induta vestis. exitum manibus negat,
 Caputque laxi & invii cludunt sinus.
 Haurit trementi semivir dextra latus, 890
 Nec penitus adigit: vulnere in medio stupet.

At

875. *Spectamus. epulo*] Florent. *Spektemus*. Satis enim dixerat rem oculis ostendi, & se videre & interesse & frui, & nullo dubio falli. Nunc, age, inquit, ne tam gratum spectaculum visus cito prætereat, contemplerur intenti, & omnem notemus ordinem facinotis. *Gronovius. Epulæ*] Interfectus enim est Agamemnon *δεπνύσας*, ut ipse narrat *Odyss. λ.* *Farnab.*
 876. *Quales*] Suprà vers. 785. *Id.*
 877. *Iliaco*] Ex præda Ilii. *Idem.*
 878. *Veteris*] Regis antiqui Phrygum. Sic *Virgil. Implevitque mero patenam, quam Belus & omnes A Belo solum.* *Idem.*
 879. *Picta*] Phrygionum opere. *Id.*
 881. *Hostiles*] Illos ex hoste raptos, illas Priami exuvias. *Idem.*
 884. *Exul,*] *Ægisthus* sup. v. 289. *Idem.*
 885. *Extrema*] Secundæ mensæ. *Id.*
 886. *Baccho*] Poculo philotesio, quo convivia claudere solebant, id est, sub finem convivii interficietur. *Id.*

887. *Mortifera*] *Heinsius* legi vult: *Mortifera vincitum perfidæ tradet neci Induta vestis. exitum manibus negat, Caputque laxi, &c.* Et hanc lectionem sequimur. *Id.* Videtur quoque scripsisse *Seneca, negant, nempe sinus.* *Gron.*

888. *Vestis.*] Vestis *ἀπειρο* exitum capiti non præbens. *Farnabius.*

889. *Invii*] Ideo hanc vestem vocant *ἀπειρο*, *Sophocles* in *Polyxenâ*, *Euripides* in *Electra*, & *Philostratus* in *Castrandæ* imagine, ubi hanc cædem & convivium ornate describit. *Delr.*

890. *Semivir*] *Ægisthus* mollis & meticulosus. *Farnabius.*

891. *Nec penitus adigit;*] *Mogunt. Herib. & Ven. agit.* Idem nos in *Vossiano* & aliis invenimus. Credo & in pluribus fuisse, sed neglexerunt, quia vitæ versum. Significabat autem, quod est in optimo: *Nec penitus egit.* Elegancia, quam superstiti noravimus præteriti vicem præsentis. Simul enim & fit & factum est, dum narratur. *Intellige autem ferrum.* *Gronov.*

At ille, ut altis hispidus filvis aper,
 Cum casse vincetus tentat egressus tamen,
 Arctatque motu vincla, & incassum furit:
 Cupit fluentes undique & cœcos sinus
 Difficere; & hostem quærit implicitus suum.
 Armata bipenni Tyndaris dextram furens,
 Qualisque ad aras colla taurorum prius
 Designat oculis, ante quam ferro petat:
 Sic huc & illuc impiam librat manum.
 Habet. peractum est. pendet exigua male
 Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
 Exundat, illinc ora cum fremitu jacent,
 Nondum recedunt. ille jam exanimem petit,
 Laceratque corpus. illa fodientem adjuvat.
 Uterque tanto scelere respondet suis.
 Hic est Thyeste natus, hæc Helenæ soror.
 Stat ecce Titan dubius emerito die,

895

900

905

Suane

892. Ille,] Agamemnon. *Farnab.*

895. *Et cœcos sinus Difficere;*] *Difficere*, inventum, aiunt, à propolis istarum meretum (fastus ac lepos magistrorum) in membranis diversorum auctorum, & ab ipso, qui Criticus audire non vult, hic in Mogunt. Herbip. Ven. apparet etiam in Etrusco, Vossiano, meo. Potissimus autem & insignis propolaisius mercis (ut istorum sermone utar) fuit Claudius Puteanus, vir ingenio, doctrina, dignitate, probitate ac fide non modo supra omnes superciliosos magistris, sed inter rarissimos seculi. Gronov. *Cœcos*] Involventes nec exitum habentes. *Farnabius.*

897. *Armat*] *Tyndaris illa bipennim Insulsum, & sinuam dextra levante tenebat.* Idem.

898. *Qualisque*] *Ὡς ἰδὲ τὴν κερταῖαν βῆεν ἐπὶ φάρυγιν,* &c. Agam. de se apud Hom. *Odyss. λ.* Idem.

901. *Habet.*] Scil. vulnus. Formula à ludo gladiatorio sumpta, ubi si

gladiatorum alter vulnus accepisset, acclamabat adversarius & spectatores, *Hoc habet.* Idem. *Pendet*] Non integre & fortiter amputatum. *Idem.*

904. *Exanimem petit,*] *Fl. exanimem.* Ut videatur legendum, quod & placuit Nic. Heinio: *ille jam examine impetit Laceratque corpus.* Gronov. Hoc vel timidus est, vel irafurens, vel crudelis; hic timidus potius videtur. *Delrius.*

905. *Ille fodientem*] Sic apud Euripidem Electra Orestem adjuvat in Clytæmnestra necanda. *Idem.*

907. *Hic est Thyeste natus,*] *Fl. Est hic.* Fortan & potius *Thyesta.* Gronov. *Thyeste*] Perfidio, adultero, liberorum suorum helluone, incesto. *Farnabius.*

907. *Helens*] Adultera, & crudelis quæ Deiphobum maritum Menelao & hostibus dilaniandum prodidit. *Idem.*

908. *Emerito*] Finito. Sumpta Metaphora ab operatiis, servis, militibus. *Idem.*

909. Suane

Suane currat, an Thyesteâ viâ.

909. *Suane*] Procedatne cursu suo, | ut in Thyestæa cœna. Thyest. act. 4.
22 facinus hoc abominatus retrocedat, | & 5. *Farnabius*.

* ELECTRA. STROPHIUS. ORESTES ET
PYLADES. Mutæ Personæ.

Electra fratri suo Orestis subducto fugam suadet, eumque Strophio oportune occurrenti tradit abducendum; ipsa ad aram confugit.

El. Fuge, ô paternæ mortis auxilium unicum, 910
Fuge, & scelestas hostium evita manus.

Everfa domus est funditus. regna occidunt.

Hospes quis iste concitos currus agit?

Germane, vultus veste furabor tuos.

Quos, anime demens, refugis? externos fugis? 915

Domus timenda est. pone jam trepidos metus,

Oresta. amici fida præsidia intuo.

Stroph. Phocide relicta Strophius, Elea inclitus

Palma revertor. causa veniendi fuit,

Gratari amico, cujus impulsum manu 920

Cecidit decenni Marte concussum Ilium.

Quænam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,

Pavetque mœsta? regium agnosco genus.

Ele-

* ELECTRA.] Flor. ita personæ rubrica prænotat. *ELECTRA FUGIENS. ORESTES TACTIVS.* Gronovius.

910. *Opaternæ*] Paternæ mortis ulciscenda spes unica. *Farnabius*.

911. *Hosium*] Matris & Agilthi. *Idem*.

913. *Quis iste celeres concitus*] Fl. *Hospes quis iste concitus.* Recte; modo juves legendo *concoctos*. Gronovius.

Quis iste] Conspicto è longe Strophio metuit, puerumque occulit. *Farnabius*.

914. *Furabor*] Tegam, clepam, vide *Hercul. Fur. vers. 798. Idem*.

915. *Quos, anime demens, refugis? externos fugis?*] Lipsianus liber: *Quid*

anime demens, refugis externos metus? Flor. *Quid, anime demens, refugis? externos times?* Idque satis placet. Et (mirum) hoc ipsum pro conjectura margini adscripte Grotius. *Gronovius. Quos, anime*] Suum corripit metum, quod peregrinum timeret, cum sui timendi potius essent.

918. *Phocide*] Erat autem Strophius Phocidis rex Anaxibiæ fororis Agamemnonis filius, & Pyladis pater. *Farnabius. Elea*] Curuli certamine victor in ludis Olympiacis. Vide *Hercul. Fur. vers. 839. Idem*.

920. *Amico*] Agamemnoni meo cognato. *Idem*.

923. *Regium*] Filiam regis esse. *Idem*.

Electra, fletus causa quæ lætâ in domo est?

El. Pater peremptus scelere materno jacet.

925

Comes paternæ quæritur natus neci.

Ægisthus arces Venere quæritas tenet.

Stroph. O nulla longi temporis felicitas!

El. Per te parentis memoriam obtestor mei,

Per sceptrâ terris nota, per dubios deos,

930

Recipe hunc Oresten, ac pium furtum occule.

Stroph. Etsi timendum cæsus Agamemnon docet,

Aggrediar, & te, Orestâ, furabor libens.

Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.

Cape hoc decorum ludicri certaminis

935

Insigne

924. *Electra*,] Tunc temporis Laodice dicebatur, postea autem Electra vocati cæpit. Alian, var. hist. lib. 4. *Delrius. Luctus causa qua lætâ*] Flor. *fletus causa qua lætâ in domo est?* Gron. *Lætâ*] Reverso Agamemnone. *Farnabius.*

926. *Comes*] Orestes quæritur, ut interficiatur. *Idem.*

927. *Arces*] Thyest. vers. 453. & 640. *Idem.*

929. *Te per parentis*] Quis hoc nuperis editionibus impiegit? Et Mss. enim & editi non modo antiqui, sed etiam à Fabricio & Delrio: *Per te parentis memoriam.* Gronovius.

930. *Terris*] Recentis victoriâ. *Farn. Dubios*] Memor idem tibi posse contingere. *Idem.*

932. *Etsi timendum cæsus Agamemnon*] Florent. *Etsi timendum quid sit, Agamemnon docet.* Gronovius.

933. *Furabor*] Occulam, avcham. *Fercul.* Fur. vers. 798. *Farnabius.*

934. *Poscunt fidem*] Gruterus sic quidem ait proletrios habere codices, sed membranas novem non paullo nervosius: *Fidem secunda poscunt, adversa exigunt.* At quomodo nervose, si dissolvitur versus? dein si adhuc non est intellectum? Acquieverunt enim omnes uni hanc sententiam fingenti:

Amico felici non nisi gratuita fides debetur; afflicto & oppresso plane debita, quam non prece impetrare, sed suo jure exigere possit. Quasi fides non juxta deberetur felici atque infelici amico: quasi non *poscatur* nisi gratuitum, non *exigatur* nisi debitum. At dicit Seneca,] secundis quidem amicorum perinde fidem deberi quam adversis, sed adversis demum eam agnosci & probari: nam fortunam facile sequuntur homines: at amicus certus in te incerta cernitur. Est enim *exigere* nonnunquam examinare, probare, experiri. Sic Ovidius: *Ipsâ, quod hæc faciunt, opus exigit.* Epist. Canaces. *Auctorisque oculis exigere tur opus.* Livius lib. 34. *Nolite ad vestras leges atque instituta exigere ea, quæ Lacedamone sunt.* Sic Suetonio: *exigere pondus.* Tamen, ut Geuterus testatur, omnes scripti, etiam Florent. *Fidem secundam poscunt, adversa exigunt.* Haud scio quid velint: nisi forte: *Fidem secundam præstitam adversa exigunt.* Qui rebus secundis collecti sunt amici, adversis demum probantur. Ovidii verbo *inspiciunt*: *Tempora sic duro est inspicienda fides.* Gronovius.

935. *Decorum*] Coronam oleaginatam mihi in ludis Olympicis datam. *Farnabius.*

Insigne frontis. læva victricem tenens
 Frondem virenti protegat ramo caput.
 Et ista donum palma Pisæi Iovis
 Velamen eadem præstet atque omen tibi.
 Tuque ô, paternis assidens frenis comes, 940
 Condisce, Pylade, patris exemplo fidem.
 Vos, Græcia nunc teste, veloces equi
 Infida cursu fugite præcipiti loca.
 El. Excessit. abiit. currus effreno impetu
 Effugit aciem. tuta jam opperiar meos 945
 Hostes, & ultro vulnere opponam caput.
 Adest cruenta conjugis victrix sui,
 Et signa cædis veste maculata gerit.
 Manus recenti sanguine etiamnum madent.
 Vultusque præ se scelera truculenti ferunt. 950
 Concedam ad aras. patere me vittis tuis,
 Cassandra, jungi paria metuentem tibi.

CLY-

936. *Victricem Frondem*] Palmam
 mihi victori datam. *Farnabius*.

938. *Et ista demum palma*] Lipsius
 è M. notaverat: *Et ista donum*. Nec
 aliter Florentiæ & in Noricis mem-
 branis legimus. Itaque pluris hoc fecit
 amicus ejus quam ipsum amicum. non
 enim modo tacito auctore in con-
 textum retulit, sed & mutata anfa
 sibi tribuit in Commentario: Malo,
 inquit, *Vt ista donum*. At Gruterus
 non male alios securos ait auctori-
 tatem Lipsiani codicis: se tamen retine-
 re vulgatum, quum Pall. novem nihil
 variant, subitque ei sensus non con-
 temendus. Miseret me fastidiorum.
 Immo stupidum & sine mente *demum*:
 verum suavissimumque *donum*: *Vt*
 minime necessarium. *Gronov. Pisæi*]

Olympici, vide Thyest. v. 122. *Farn.*
 939. *Velamen*] Neagnoscatis, vel
 adversus Solis æstum. *Idem. Omen*] *Idem.*
 Victoriæ, vindictæ paternæ cædis.
Idem.

942. *Græcia*] Celebris ludorum
 conventu approbati victores. *Idem.*
 943. *Loca*] Mycenæ, ubi uxor
 maritum interfecit. *Idem.*

944. *Excessit*.] E conspectu. *Idem.*
 945. *Tuta*] Defuncta de fratre tu-
 ra, postquam Orestis consulerim vi-
 tæ, de mea non sollicita. *Idem.*

948. *Et signa*] Totum carmen de-
 ficit Moguntin. *Delvius.*

951. *Vittis*] Supplicationibus tuis,
 quæ vitrata vates confugisti ad aras
 supplex. *Farnabius.*

952. *Paria*] Mortem. *Idem.*

CLYTEMNESTRA. ELECTRA.
ÆGISTHUS. CASSANDRA.

*Electram ab ara detrabi & in carcerem conjici jubet Clytemnestra.
Cassandra jugulatur.*

Clyt. **H**ostis parentis, impium atque audax caput,
Quo more cœtus publicos, virgo, petis?

El. Adulterorum virgo deserui domum.

Clyt. Quis esse credat virginem? *El.* gnatam tuam. 955

Clyt. Modestius cum matre. *El.* pietatem doces.

Clyt.

953. Parentis] Mei, matris tuæ.
Farnabius.

954. *Cæru*] Respicit ad veterem
Græcorum morem, quorum virgines
raro in publicum prodibant, nec non
ad originationem τὸ παρθένης, παρθε
τὸ παρθένης τῆ μητρ. Idem.

955. Adulterorum] Tui & Ægi-
sthi. Idem.

956. Quis esse credat virginem?]
Quæ talia loquaris. Idem. Ait Ele-
ctra, recte suspicaris neminem creditu-
rum me esse virginem, non quia cœtus
publicos peto; sed quia filia tua sum.
re sciunt omnes pudicitiam tuam Æ-
gistho prostituisse: me suspicabuntur
matris vestigia secutam pudori meo
non temperasse. & merito. sunt enim
parentibus filii plerumque similes au-
ctore Aristotele lib. 3. polit. cap. 8. &
lib. 3. Rhetor. ad Theodectem, & fi-
liæ matrum mores imitantur. *Delr.*
Gnatam tuam.] Imo quæ tua sim fi-
lia, mulieris impudicæ. Farnabius.
Tolle interrogationis notam. sicut re-
cte editum est à nobis. Porro gestu
hoc est adjuvandum. ut efficiat obli-
que, id quod Clytemnestra optime
intelligebat. Si inquit Electra, verum
est quod tu in me accusas, impudice
me ætatem agere; ecce me gnatam
tuam. Quasi diceret: Ponamus ve-
rum esse. maternum hoc habeo. Quod
apud Sophoclem eadem in cognomi-
ne fabula: Εἰ γὰρ νῆφυνε τῶν δὲ τῶν
τῆς μητρὸς ἰδῆς; Σχεδὸν γὰρ τῆς σὺν

ἰσὺν ἀναγκῶν φύσιν. Etiam quod
sequitur ita scribe, pietatem doces. Non
ut ante. Heinsius.

957. Pietatem doces.] Libri fere
omnes conspiraverunt in corruptelam:
habent, *Eia tandem doces*: quod etiam
per sarcasum lepide dictum Græto
videtur. Zinzerlingus ex quodam scri-
pto: *Pia tandem doces*: nam τὸ *pieta-
tem* sententiam reddere plane frigi-
dam: quod si retineatur, post id voca-
bulum notam admirationis ponend-
dam, & τὸ *doces* absolute accipien-
dum: sic illud fore, ut apud Teren-
tium, *Pietatem gnati*? Nec mutanda
nec frigida est vulgata, sic plane con-
stans in Florentino, & per Ironiam
accipienda. Quid enim pietas? per
quam sanguine conjuncti patriæque be-
nevolus officium aut diligens tributur
cultus, ut definit Cicero. Hanc do-
cet, qui aut tradit præcepta & monita
aut edic exempla ad eam pertinentia.
Sic in Phenissis: *sola tu affectus potes
Mollire duos, sola pietatem in domo
Docere nostra.* Cicero ad Quintum
lib. 2. epist. 9. *Mehercule, mihi docere
videbaris istius generis humanitatem.*
Vbi etiam inepte, *ducere*, Barthius
lib. 38. adverst. cap. 7. Seneca epist. 119.
*Decipere est istud, docere paupertatem,
cum divitias promiseris.* Tu, inquit,
quæ talis erga maritum & regem fuisti,
audes filia præcipere, audes eam docte-
re modestiam erga matrem? Merito
hoc facis: ista egisti, ut sis optima
pietatis

Clyt. Animos viriles corde tumefacto geris:

Sed agere domita fœminam disces malo.

El. Nisi forte fallor, fœminas ferrum decet.

960

Clyt. Et esse demens te parem nobis putas?

El. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?

Ut vidua loquere. vir caret vita tuus.

Clyt. Indomita post hæc virginis verba impiæ

Regina frangam. citius interea mihi

965

Ediffere ubi sit gnatus, ubi frater tuus.

El. Exiit Mycenæ. *Clyt.* Redde nunc gnatum mihi.

El. Et tu parentem redde. *Clyt.* Quo latitat loco?

El. Tuto; quietus, regna non metuens nova:

Iustæ parenti satis, at iratæ parum.

970

Clyt.

pietatis magistra exemplo tuo. Gronov.

959. Agere] Gerere te fœminam. i. e. modestius. Farnab. Malo.] Supplicio & cruciatu. Idem.

960. Fœminam] Latenter illi improbrat bipennem, qua occiderat Agamemnona. Idem.

961. Eresse?] An tu credis decere te eadem quæ nos? Idem. Immo te posse resistere nobis. Gronovius.

962. Nobis? quis iste est alter] Recte ordinat versus Deltrius: ita sensus, ita Mss. postulabant. Tamen bis ad eundem, quod dicitur. Non enim aspernandum erat codicis Lipsiani, Vobis: quod utique germanum confirmat ille omnium primus Etruscus. Patetur Gruterus non ineptum esse, modo juvarent plures libri quam unus, & is quem periculose abducere sæpe à regia via, sæpe demonstraverint alii. At illos sæpe aliud egisse melius foret: multas enim nos animadversiones compendiosè potuissimus, & pridem Seneca non paulo fuisset emendatior. Altera offensio est, quum τὸ citius adjungitur τὸ frangam, quod ad sequens membrum pertinet. Et est elegans ἰδιωτισμός, citius secunda collatione, ut Ocius, pro quam citissime, statim. Sic in ludo de morte Claudii:

Tum Hercules, Audi me, inquit, tu & desine fatuari: venisti huc, ubi mures ferrum rodunt. Citius mihi verum, ne tibi alogias excutiam. Et infra: Antecesserat jam compendiaria via Narcissus libertus ad patronum excipiendum, & veniens nitidus ut erat à balneo, occurrit, & ait: Quid dii ad homines? Celestius, inquit Mercurius, & venire nos nuntia. Idem.

964. Indomita] Obstinatam animi ferociam, quam maternum jus flectere non potest, sceptrum, quatenus regina sum, frangat. Farnabius.

967. Exiit Mycenæ.] Flor. Extra Mycenæ. Gronovius.

968. Parentem] Agamem. quem occidisti. Farnabius.

969. Nova:] Adulteri tuique. Idem.

970. Iustæ parenti satis, at iratæ] Fl. CLYT. Dixi parenti satis auratæ. In persona adposita error est: neque enim possunt illa verba esse, nisi Electræ. Etiam suspectum habeo τὸ Dixi, quippe quod elegantius intelligitur. Sed quid sibi vult auratæ. Fortasse: Iustæ parenti satis, obratæ parum. Vide quæ ad alia Senecæ scripta notavimus. Gronov. Iustæ] Sufficiat hoc responsum amanti & piæ, Farnabius.

Clyt. Morieris hodie. *El.* Dummodo hac moriar manu;
 Recedo ab aris. sive te jugulo juvat
 Merfisse ferrum; præbeo jugulum volens:
 Seu more pecudum colla refecari placet;
 Intenta cervix vulnus exspectat tuum. 975
 Scelus peractum est: cæde resperfam viri
 Atque obsoletam sanguine hoc dextram ablue.
Clyt. Consors pericli pariter ac regni mei
 Ægisthe, gradere. gnata genetricem impie
 Probris laceffit. abditum fratrem occulit. 980
Ægist. Furibunda virgo, vocis infandæ sonum,
 Et aure verba indigna materna opprime.
El. Etiam monebit sceleris infandi artifex,
 Per scelera natus, nomen ambiguum suis?
 Idem fororis gnatus, & patris nepos? 985
Clyt. Ægisthe, cessas impium ferro caput

De-

971. *Hac moriar*] Tua, si post conjugem etiam filiam occidere sustines: non pigebit eadem manu petire, qua pater. *Farnabius.*

975. *Præbeo jugulum volens*:] *El.* *præbeo jugulum tibi.* Gronovius.

976. *Scelus peractum est*:] Restat ut impuratam manum sanguine maritali, filiali cruore ablvas. tunc facinus patraisti, nunc tuis miseriors. ablue ergo cruorem illum meo sanguine. *Delrius.*

977. *Hoc dextram*] Mei, filix tuæ. *Farnabius.*

979. *Ægisthe, gaudes.*] Putabam ferri hoc posse, ut interrogando significaret illum gaudere atque exultare frustra quasi domitis inimicis & re peracta, dum superesset matrique insultaret filia. Sed *Etruscus*, ut duo *Gruteri*: *Ægisthe gradere.* Cujus idem sensus esse potest, qui illius, quod conjiciebat *Gruterus*: *Ægisthe, adedum.* Sed hoc *Comicum* est: illud magis *tragediam* decet. *Sophocles* *Ajace*: *ἄγε δ' ἀγοῖ' ἄνω γαίης.* *Oedippo*: *Ἴ, gradere præcept.* *Grotius* ad-

scripserat *margini*: *patere.* Gronovius: 982. *Aure*] *Indigna*, quæ mater audit. *Farnabius.*

984. *Per scelera natus nomen*] *Omnes Mll.* *Per scelera natus, nomen ambiguum suis.* Quæ religio tenet, ne restituerent? Quanto elegantius ipse Ægisthus *nomen ambiguum suis*, quem scilicet dubitent sui, quo nomine necessitudinis appellent, quam *natus ambiguum nomen* dicitur? *Pomponius Mela*: & notiora jam nomina *Medi, Armenii, Commageni.* *Petronius*: *nes se tragedias veteres curare aut nomina seculis nota.* *Martialis*: *veteres, ingentia nomina, patres.* Ad rem aptum, quod habet *Cicero* pro *Cluentio*: *Atque etiam nomina necessitudinum, non solum natura nomen & jura, mutat, uxor generi, noverca filii, filie pellex, Hercule Parente: quid geminum nefus, Mixtumque nomen conjugis, nati, patris?* *Gronovius.* *Nomen ambiguum*] *Quem nescirent parentes, quo cognationis nomine vocarent, pater, filiumne an nepotem; mater, filiumne an fratrem.* *Suprà* *vers. 35.* *Farnabius.*

987. *Aut*

Demetere? fratrem reddat, aut animam statim.

Ægist. Abstrusa cæco carcere, & saxo exigit.

Ævum, per omnes torta pœnarum modos.

Referre, quem nunc occulit, forsân volet

990

Inops, egens, inclusa, pœdore obsita,

Vidua ante thalamos, exul, invisâ omnibus,

Æthere negato. serò succumbet malis.

El. Concede mortem. *Ægist.* Si recusares, darem.

Rudis est tyrannus, morte qui pœnam exigit.

995

El. Mortem aliquid ultra est? *Ægist.* Vita, si cupias mori.

Clyt. Abripite, famuli, monstrum, & avectam procul

Ultra Mycenâs, ultimo in regni angulo

Vincite septain nocte tenebrosi specus,

Ut inquietam virginem carcer domet.

1000

At ista pœnas capite persolvat suo,

Captiva conjux, regii pellex tori.

Trahitte, ut sequatur conjugem ereptum mihi.

Cass. Ne trahite. vestros ipsa præcedam gradus:

Perferre prima nûncium Phrygibus meis

1005

Propero; repletum ratibus everfis mare;

Captas Mycenâs; mille ductorem ducum,

Ut paria fata Troicis lueret malis,

Perisse dono sæminæ, stupro, dolo.

Nihil

987. *Aut animam*] Aut animam reddat, id est, amittat. *Farnabius.*

988. *Saxo*] Carcere obscuro & saxo. *Idem.*

990. *Quem*] Fratrem Orestem. *Id.*

991. *Pædore obsita,*] Flor. *Pædore obsita.* Gronovius.

992. *Vidua*] Quam & hinc quod conjugali caruerit lecto & in virginitate consenuerit, *Alian.* 4. lib. hist. refert *Ἡλένης* nominatam, quæ pius Laodice fuisset dicta. *Farnabius.*

993. *Æthere*] Cœli aspectu. *Id.*

995. *Rudis*] *Hercul. Fur.* vers. 512. *Med.* vers. 1056. *Id.*

996. *Vita,*] *Ὁὐ γὰρ θανέειν ἐχθροῦν ἀλλ' ὅταν θανέειν ἡγήσῃται πρὸς*

εἴτα μὴδὲ τ' ἐγγὺ λαβεῖν. *Idem.*

1001. *Ista*] *Callandra.* *Idem.*

1002. *Regii*] Agamemnonis, cui pellex erat conjugis loco. *Idem.*

1005. *Perferre*] E veterum opinione, qui animas hominum corpore solutas in Elysiis suos agnosceret, cumque iis sermones ferere credebant. *Idem.*

1006. *Ratibus*] Græcorum in reditu naufragio. *Idem.*

1007. *Captas*] A tyranno adultero occupatas intersecto Agamemnone. *Id.*

Ductorem] Agamemnonem. *Idem.*

1008. *Troicis tulerit malis.*] Merito contra omnes suos Græcius probat *Lipfianum lueret:* & ita *Florentinus, Gronovius.*

588 L. ANNÆI SENECÆ AGAMEMN. Act. V.
 Nihil moramur. rapite. quin grates ago. 1010
 Tantum juvat vixisse, post Troiam juvat.
 Clyt. Furibunda morere. Cass. Veniet & vobis furor.

1011. *Iam jam juvat vixisse,*] Flor.
Tantum juvat vixisse post Troiam: ju-
vat. Id est, hucusque & sequenti:
Furiosa morere. non *Furibunda.* Gron.
 Prius quidem tædebat me vitæ patriæ
 superstitis, jam vero juvat me vivendo

vidisse meorum vindictam. *Farnabius.*
 1012. *Veniet*] Et vates & morti
 vicina Cassandra ominata prædicat illis
 vindictam & mortem ab Oreste, qui
 matre cæsa & ipse furere cæpit.
Idem.

L. AN-

HI
 I
 ER C U
 L A R U
 P H
 Quirina i
 tuicam
 tilla v
 udiann
 no Eub
 H E R
 Luc
 mere, q
 & Ve
 ai nu
 fine:
 sculee
 to: Inc
 occubri
 elatam
 dicitur
 arabilis
 E T A.
 ha duo c
 gnum,
 ale & c
 fur. ep
 Tachin
 licet no
 tis, qu
 aus fue
 Euripide
 ptolema
 galiger
 tica cap
 A' veix
 re Eub
 china